

Hannu Rantala

**TEATTERI-ILMAISUN OHJAAJAN AMMATILLINEN KASVU
NÄYTTELIJÄKSI**

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Esittävän taiteen koulutusohjelma
Kesäkuu 2016**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaari	Aika Kesäkuu 2016	Tekijä/tekijät Hannu Rantala
Koulutusohjelma Esittävä taide		
Työn nimi TEATTERI-ILMAISUN OHJAAJAN AMMATILLINEN KASVU NÄYTTELIJÄKSI		
Työn ohjaaja Linda Latokartano		Sivumäärä 36 +1
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyö käsittelee teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatillista kasvua ammattiteatterissa työskenteleväksi näyttelijäksi. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus ei tuo pätevyyttä toimia näyttelijän ammatissa. Siitä huolimatta suomen ammattiteattereissa toimii useita näyttelijöitä, joiden ainoa pohjakoulutus on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus. Kirjoittaja itse pyrkii työllistymään tulevaisuudessa päätoimisesti näyttelijänä.</p> <p>Näyttelijän ammatillista kasvua tarkasteltiin teatteri-ilmaisun koulutusohjelman opintojen sekä työelämän kokemusten näkökulmasta. Opinnäytetyössä tutkittiin, millaisia mahdollisuuksia teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus tarjoaa näyttelijänä kasvamiseen sekä ammatissa työllistymiseen ja työskentelemiseen. Näitä mahdollisuuksia tarkasteltiin myös kolmen eri suomenkielisen koulutusohjelman näyttelijäntyön opetuksen näkökulmasta. Kirjoittaja pohti yhdessä haastateltavien kanssa, mitä etuja teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus voi tarjota näyttelijän ammatissa työskentelyyn nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi opinnäytetyössä pohdittiin teatterialan suhtautumista näyttelijöihin, joilla teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus. Työssä selvitettiin myös, miten näyttelijän ammatti-identiteetti alkaa muodostua teatteri-ilmaisun ohjaajalle? Siinä pohdittiin myös, koska teatteri-ilmaisun ohjaaja voi kutsua itseään näyttelijäksi ja ammattinäyttelijäksi?</p> <p>Työssä käyvät dialogia keskenään kirjoittajan oma oppimispäiväkirja, teemahaastatteluaineisto sekä näyttelijäntyötä ja ammatillista kasvua käsittelevä teoriakirjallisuus. Tutkimusmenetelmä oli fenomenologinen. Työtä varten haastateltiin neljää eri uransa vaiheissa olevaa teatteri-ilmaisun ohjaajaa, jotka työskentelevät näyttelijänä ammattiteatterissa. Kolme heistä työskenteli päätoimisesti näyttelijänä ja yksi teatterikuraattorina, jonka työnkuvasta 1/3 on näyttelijäntyötä.</p> <p>Opinnäytetyö osoittaa, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus voi edesauttaa näyttelijänä työllistymiseen ja näyttelijän ammatissa työskentelyyn, mutta se on hyvin yksilöllistä, eikä koulutuksen tuomia mahdollisuuksia voida yleistää. Lisäksi suuri merkitys on henkilön omilla ammatillisilla intresseillä ennen koulutusta ja sen aikana. Teatteri-ilmaisun ohjaajan erityispiirteitä näyttelijänä työllistymiseen ja työskentelyyn. Lisäksi voidaan todeta, että ammatillinen kasvuun ja näyttelijän ammatti-identiteettiin liittyy tietynlaisia lainalaisuuksia mutta jokainen kulkee oman yksilöllisen urapolkunsa ja tekee työtään omalla tavallaan. Tärkeintä on löytää omat ammatilliset intressinsä ja kehitettävä niitä eteenpäin jatkuvasti.</p>		

Asiasanat

Ammatti-identiteetti, ammatillinen kasvu, koulutus, näyttelijä, teatteri-ilmaisun ohjaaja.

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari	Date June 2016	Author Hannu Rantala
Degree programme Performing arts		
Name of thesis OCCUPATIONAL GROWTH OF A DRAMA INSTRUCTOR TOWARDS BEING AN ACTOR		
Instructor Linda Latokartano		Pages 36 +1
Supervisor		
<p>This thesis dealt with drama instructors occupational growth towards being a professional actor. Drama instructor`s education does not give the competence to work as an actor. Nevertheless, there are a number of drama instructors working as professional actors in theatres in Finland. The researcher himself aims at becoming employed as an actor in the future as well.</p> <p>Professional growth of an actor was examined from two points of view: education of a drama instructor and working life experiences. The thesis explored the possibilities of a professional drama instructor on being employed and working as an actor. These possibilities were also examined from the aspect of the three Finnish degree programmes and their acting curriculum. The researcher considered with the interviewees what are the advantages of being a drama instructor working as an actor now and in the future. Outsider`s attitudes towards those professionals were also considered. The work entailed how the professional identity of a drama instructor starts to form, and when can one start to call oneself an actor.</p> <p>This thesis was a dialogue between writer`s own diary, theme interview material and theory based literature of acting and professional growth. The research method was phenomenological. In order carry out this research four drama intructors were interviewed. Each of them are work as a professional actor and were at a different points of their careers. Three were working as a full-time actor and one as a theatre curator whose time of work entailed also actor`s work.</p> <p>This thesis showed that the degree of a drama intructor can support in being employed and working as an actor, but it is very individualised and the possibilities of this education cannot be generalized. There is also a considerable effect of person`s own interest before and during the schooling. The degree can be an extraordinary help in being employed as an actor and working as one. In addition it can be stated that occupational growth and professional identity obeys certain patterns and the different stages of that, but everyone is to walk their own individual path of their career and their professional identity is constantly changing shape. The most important is to find one`s own interests and improve them constantly.</p>		
Key words Actor, drama instructor, education professional growth, professional identity.		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	4
2.1 Tutkimusmenetelmät.....	4
2.2 Haastattelujen toteutus	4
2.3 Haastateltavien valinta ja esittely	5
3 TEATTERI-ILMAISUN OHJAAJAN KOULUTUS	7
3.1 Opetussuunnitelmat ja kurssitarjonta näyttelijäntyön näkökulmasta.....	7
3.2 Haastateltavien suhtautuminen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen	9
3.3 Koulutuksen antama näyttelijäntyöllinen hyöty	11
4 TYÖLLISTYMINEN NÄYTTELIJÄNÄ	14
4.1 Haastateltavien työllistyminen näyttelijänä	14
4.2 Koulutuksen tuoma etu työllistymisessä näyttelijänä	16
4.3 Alan suhtautuminen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen.....	18
5 NÄYTTELIJÄN AMMATILLINEN KASVU	21
5.1 Koulutuksen tuomat erityispiirteet näyttelijänä työskentelyyn	21
5.1.1 Kyky hahmottaa kokonaisuutta	22
5.1.2 Kyky toimia ryhmässä.....	22
5.1.3 Näyttelijän ammatin monipuolinen hahmottaminen	23
5.2 Milloin teatteri-ilmaisun ohjaajasta tulee ammatti-näyttelijä?	24
5.3 Mitä on ammattimaisuus?	26
5.2.1 Rutiini.....	27
5.2.2 Itsetunto	29
5.2.3 Jatkuva halu kehittyä	30
5.4 Näyttelijän ammatti-identiteetin muodostuminen.....	31
6 LOPUKSI.....	34
LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Vuonna 2009 ollessani lukion toisella luokalla päätin, että haluan työskennellä isona näyttelijänä. Sitä ennen minulla oli vuosien kokemus näyttelemisestä harrastajateatterin parissa. Kokemukset harrastajateatterissa olivat saaneet minut vakuuttuneeksi siitä, että näyttelijän ammatti olisi minulle ainoa oikea ammatti. Hain lukioikäisenä useasti yliopistotason näyttelijäkoulutukseen, pääsemättä kuitenkaan sisään. Yliopistotason näyttelijäkoulutusta tarjoaa Suomessa kaksi tahoa. Ensimmäinen on Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu Helsingissä (Taideyliopisto 2016). Toinen on Tampereen yliopiston alaisuudessa toimiva näyttelijäntönnön laitos eli Näty (Näty 2016). Lopulta vuonna 2012, päädyin opiskelemaan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi Centria-ammattikorkeakouluun Kokkolaan. Siitä huolimatta että, olin haaveillut päätoimisesti näyttelijänä työllistymisestä, en ajatellut ensimmäisenä lukuvuotena, että koulutus ei tuo minulle pätevyyttä näyttelijän ammattiin. Näyttelin myös ensimmäisenä kouluvuonna todella paljon sekä koulussa, että sen ulkopuolella, joten en vielä ensimmäisenä lukuvuotena hahmottanut mihin ammattikoulutukseni sisältö varsinaisesti tähtää. Olin onnellinen, että minut oli valittu ylipäätään johonkin teatterialan ammattikoulutukseen.

Ensimmäisen opiskeluvuoteni keväänä lopulta havahduin ja ymmärsin millaisessa koulutusohjelmassa, todellisuudessa opiskelin. Muistan ihmetelleeni kovaäänisesti, miksei lähes kukaan luokkatovereistani, itseni lisäksi ollut hakenut opiskelemaan Teatterikorkeakoulun näyttelijätaitteen koulutusohjelmaan. Itse olin siihen asti hakenut Teatterikorkeakouluun jo kolmesti ja siitä oli kehittynyt ikään kuin jokakeväinen perinne. Yksi luokkatoverini, joka oli sinä vuonna toiminut näyttelijänä monissa kouluproduktioissa, katsoi minua kysyvästi ja sanoi ”Entä jos en halua näyttelijäksi? Haluan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi.”. Tuo hetki oli ehkä ensimmäisiä kertoja, kun todella hahmotin, että oma intohimoni oli lujasti esittävän teatterin ja etenkin näyttelijäntönnön parissa. Silti opiskelin koulussa, josta valmistuisin ohjaajaksi. Havahduin myös siihen, että opetuksen sisältö seuraavina opetusvuosina tulisi painottumaan yhä enemmän soveltavaan teatteriin. Halusin näyttelijäksi, mutta opiskelin koulussa, joka ei tuonut minulle minkäänlaista pätevyyttä näyttelijänä. Päätin, että käyn koulun loppuun ja suhtauduin moneen kurssiin ikään kuin näyttelijäntönnön ja esiintyjyyden näkökulmasta. Yritin soveltaa oppimaani tietoa näyttelijänä, vaikka tieto ei varsinaisesti olisikaan linkittynyt näyttelijäntönnöön.

Kolmannen opiskeluvuoden alussa, minun piti alkaa suunnittelemaan missä, ja miten haluaisin suorittaa opintoihin kuuluvan työharjoittelujakson. Suhtauduin hyvin vakavasti työharjoittelupaikan valintaan ja päätin, että haluan päästä kokeilemaan käytännössä sellaista työtä, jossa haluaisin työllistyä opintojen

jälkeen. Totesin, että unelmieni työ olisi näyttelijänä toimiminen jossain suomalaisessa kaupunginteatterissa. Kyselin työharjoittelupaikkaa eri ammattiteattereista, kunnes Seinäjoen kaupunginteatteri esitti kiinnostuksensa minuun. Teatterinjohtaja kertoi, että heillä olisi tarvetta kahdelle talon ulkopuoliselle näyttelijälle tulevassa musiikinäytelmässä. Produktion ohjaaja järjesti yksityisen koe-esiintymisen minulle ja toiselle henkilölle, jonka kautta pääsin mukaan produktioon. Pääsin kokeilemaan sitä, mistä olin aina haaveillut. Olemaan näyttelijä ammattiteatterissa.

Työharjoittelun aikana koin, että pystyin täyttämään paikkani näyttelijänä. Samaan aikaan minulle heräsi kysymys, tarkoittaako yksittäinen työ näyttelijänä ammattiteatterissa sitä, että minulla voisi todella olla rahkeita työskennellä näyttelijän ammatissa? Tunsin joitain teatteri-ilmaisun ohjaajaksi valmistuneita henkilöitä, jotka työskentelivät päätoimisesti näyttelijöinä laitosteatterissa. Tämä oli todiste siitä, että omalla koulutuksellani se oli mahdollista. Halusin lähteä selvittämään, kuinka paljon teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus voisi antaa valmiuksia toimia näyttelijän ammatissa sekä selvittää mitä nuo valmiudet tarkoittavat käytännössä. Minua kiinnosti tutkia, millainen ammatillinen polku on kuljettavana, jos haluaa tulla ammattinäyttelijäksi, vaikka pohjakoulutuksen ammatinimike olisi teatteri-ilmaisun ohjaaja. Tahdoin myös selvittää, korostuuko teatterin ilmaisun ohjaajan pohjakoulutus näyttelijän ammatissa. Halusin tarkastella näyttelijän ammattia nimenomaan, ammattiteatterissa vakituisena näyttelijänä työskentelevän henkilön näkökulmasta. Näin ollen pystyin vertaamaan omia kokemuksiani tutkimusaineistoon.

Tämä opinnäytetyö tutkii näyttelijän ammatillista kasvua. Halusin nimenomaan tarkastella tuota kasvua teatteri-ilmaisun ohjaajan näkökulmasta. Esimerkkeinä toimivat neljän haastateltavani ainutlaatuiset kertomukset omasta ammatillisesta kasvustaan. Luvussa 2 avaan tämän työn tutkimusmenetelmiä. Työ toteutettiin fenomenologisena tutkimuksena, jonka merkittävänä aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Kerron luvussa 2 teemahaastatteluaineiston kokoamisprosessista. Koin teemahaastattelun tutkimusmenetelmänä palvelevan juuri tämänkaltaista työtä, jossa urapolut ovat hyvin yksilölliset ja henkilökohtaiset. Lisäksi esittelen haastateltavani.

Luvussa 3 kolme tuon esiin eri suomenkielisten ammattikorkeakoulujen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmien opetussuunnitelmia ja kurssitarjottimia. Tarkastelen niitä näyttelijäntyön näkökulmasta, sekä vertailen niitä myös keskenään. Tuon esiin omaa ja haastateltavieni suhtautumista koulutuksen sisältämään näyttelijäntyön opetukseen. Pohdin myös mitä konkreettista hyötyä, teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta on ollut minulle ja haastateltavilleni näyttelijänä. Luvussa 4 tuon esiin teatteri-ilmaisun

ohjaajan koulutuksen tuomia etuja näyttelijänä työllistymisessä sekä käsittelen teatterialan suhtautumista näyttelijään, jolla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus.

Luvussa 5 pohdin millaisia erityispiirteitä teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus voi tuoda näyttelijän ammatissa toimimiseen. Tuon myös esiin omissa alaluvuissaan kolme tekijää, jotka yhdistyivät haastattelieni esiin tuomissa erityispiirteissä. Pohdin myös, koska näyttelijästä tulee ammatti-näyttelijä, ja mikä ammattilaisuutta määrittelee. Tuon oman kokemukseni pohjalta alaluvuissa kolme itse tärkeäksi kokeamaani tekijää, jotka edesauttavat näyttelijän ammatissa työskentelemistä. Lopuksi pohdin myös psykologisesta näkökulmasta näyttelijän ammatti-identiteettiä. Luvussa 6 kuvailen saamiani tutkimustuloksia ja pohdin millainen prosessi itse opinnäytetyönkirjoitus oli ja mitä olen tutkijana oppinut.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelen, millaisia tutkimusmenetelmiä käytin työssäni. Kerron myös, kuinka kokosin teemahaastatteluaineiston, joka toimii merkittävänä lähteenä opinnäytetyössäni. Esittelen myös haastattavani.

2.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tutkimusmenetelmänä toimii fenomenologia. Fenomenologinen tutkimusmenetelmä nojautuu kokemuksen tutkimiseen. Fenomenologia pohjautuu tutkijan omien havaintojen tekemiseen suhteessa tutkimusilmiöön. Ilmiötä pyritään lähestymään ennakkoluulottomasti, jossa tutkija pyrkii havainnoimalla oivaltaa tutkittavaa ilmiötä. (Anttila 2005, 329.) Tutkimukseni yhtenä merkittävimpänä lähteenä toimii teemahaastatteluaineisto. Haastattelin opinnäytetyötäni varten neljää henkilöä, jotka olivat valmistuneet ammattikorkeakoulusta teatteri-ilmaisun ohjaajiksi, mutta työskentelivät näyttelijänä laitosteatterissa. Lisäksi yhtenä aineistona toimii oma oppimispäiväkirjani omasta työharjoittelustani. Suoritin työharjoittelun näyttelemällä Seinäjoen kaupunginteatterin musiikinäytelmässä *Aleksis Kivi – Mikä elo onnellinen* keväällä 2016. Käytän opinnäytetyöni lähteenä monipuolista teatterialan kirjallisuutta, sekä ammatillista kasvua käsittelevää kirjallisuutta.

2.2 Haastattelujen toteutus

Toteutin haastattelun puolistrukturoituna teemahaastatteluna (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47). Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina. Haastatteluaineiston kokoamisessa ja analysoimisessa käytettiin apuna teemoittelua. Teemoittelussa on tarkoitus koota tiettyyn asiaan liittyvät haastattelukohdat suuremman teeman alle (Kananen 2008, 91). Teemahaastattelun teemoja tarkennetaan itse haastattelussa kysymyksillä. Haastattelukysymykset tarkentuivat myös tutkittavan tarkennuksien kautta. Teemahaastattelun teema-alueiden on hyvä olla väljiä, jolloin tutkittavaan alueeseen liittyvä moninainen rikkaus pääsee esiin. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 66-67.) Haastatteluni kysymykset löytyvät tämän työn liitteenä (LIITE1). Kysymykset rakentuivat neljän teeman alle, jotka olivat:

1. Aika ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoja
2. Teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnot

3. Työllistyminen ja työelämä

4. Ammatillinen kasvu

Koin puolistrukturoidun haastattelun kaikista sopivampana haastattelumenetelmänä opinnäytetyölleni, koska tutkin hyvin yksilöllisiä ja ainutlaatuisia uratarinoita. Puolistrukturoidulle haastattelulle on tyypillistä, että kysymykset voivat vaihtaa tarvittaessa paikkaa, mutta ovat samat jokaiselle haastateltavalle. Kysymyksiin vastataan myös omin sanoin ilman valmiita vastausvaihtoehtoja (Hirsjärvi & Hurme 2004, 47 [Eskola & Suoranta 1998]). Tavoitteenani olikin, että haastattelut etenevät kronologisesti mutta keskustelevana. Halusin, että haastateltavat ikään kuin unohtaisivat välillä olevansa haastateltavina ja tämä vapauttaisi heidän ulosantia. Mielestäni onnistuin tässä tavoitteessa hyvin. Haastattelumenetelmä mahdollisti myös tilanteet, joissa haastateltavalla saattoi nousta halu tuoda esiin jokin asia, jota olin kysymässä vasta paljon myöhemmin. En estänyt haastateltavaani tuomasta asiaa esiin. Koin, että sitä hedelmällisempiä vastaukset ovat, mitä enemmän ne syntyvät haastateltavan omasta halusta ja vapaasta assosiaatiosta.

2.3 Haastateltavien valinta ja esittely

Haastateltaviani valittaessa asetin tiettyjä kriteereitä. Haastateltavien piti olla valmistunut teatteri-ilmaisun ohjaajaksi ammattikorkeakoulusta ja työskennellyt ammattiteatterissa näyttelijänä vähintään vuoden ajan. Halusin löytää mahdollisimman eri ikäisiä ja eri vaiheessa näyttelijän urallaan olevia henkilöitä. Oli myös tärkeää, että haastateltavat olivat valmistuneet teatteri-ilmaisun ohjaajaksi keskenään eri ammattikorkeakouluista, jolloin saamani tieto olisi mahdollisimman monipuolista. Yhtenä kriteerinä oli myös se, että henkilön on oltava valmistunut teatteri-ilmaisun ohjaajaksi aikaisintaan vuoden 2010 jälkeen. Tällä rajauksella pystyin varmistumaan siitä, että haastateltavillani olisi vielä vahvoja muistikuvia ajalta, jolloin he opiskelivat teatteri-ilmaisun ohjaajaksi sekä ensimmäisistä kuukausista työelämässä.

Löysin haastateltavaksi yhteensä neljä henkilöä, jotka olivat valmistuneet teatteri-ilmaisun ohjaajiksi ammattikorkeakoulusta. Kaksi heistä oli valmistunut Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemiasta, yksi Metropolia ammattikorkeakoulusta ja yksi Centria-ammattikorkeakoulusta. Heistä kolme työskentelee tällä hetkellä määräaikaisella sopimuksella näyttelijänä suomalaisessa kaupunginteatterissa. Yksi haastateltavistani toimi eräässä suomalaisessa kaupunginteatterissa teatterikuraattorina, mutta hänen työnkuvastaan 1/3 oli määritelty työskentelemiseksi näyttelijänä. Tämä tarkoitti käytännössä yhtä isoa

roolityötä vuodessa. Heillä kaikilla oli vähintään vuoden kokemus nykyisestä työstään. Lisäksi he kaikki olivat valmistuneet aikaisintaan vuoden 2010 jälkeen. (Haastatteluaineistot, 2016.)

En paljasta työssäni haastateltavieni henkilöllisyyttä. Sen sijaan käytän haastateltavistani nimimerkkejä, joiden totesin madaltavan haastateltavien kynnystä olemaan haastattelutilanteessa mahdollisimman rehellisiä ja avoimia. Käytän haastateltavista nimimerkkejä: Haastateltava 1, Haastateltava 2, Haastateltava 3 ja Haastateltava 4. Käytän työssäni paljon suoria lainauksia haastateltaviltani ja viittaan välillä myös tekstissä heihin nimimerkin avulla. Muutamassa kohdassa opinnäytetyötä, viitatessani johonkin haastateltavaan en käytä nimimerkkiä lainkaan. Totesin näissä kohdissa olevan liian yksilöityä tietoa, jonka perusteella haastateltavan tunnistaminen tekstistä voisi olla mahdollista. Suomen teatterikenttä on melko tiivis, joten liian tarkkojen tietojen antaminen haastateltavista saattaisi paljastaa heidän henkilöllisyytensä.

Kaikilla haastateltavillani oli monen vuoden kokemus harrastajateatterissa näyttelemisestä, ennen Teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoja. Haastateltavat 1, 3 ja 4 olivat myös käynyt vuoden kestäneen kansanopiston teatterilinjan ja näin ollen opiskellut näyttelijäntyötä täysipäiväisesti vuoden ajan. (Haastattelu 1 2016; Haastattelu 3, 2016; Haastattelu 4, 2016.) Eräs haastateltavistani oli opiskellut samassa kansanopistossa kaksi vuotta käyden sekä perus- että jatkolinjan. Tämän jälkeen hän oli päässyt myös työskentelemään ammattiteatterissa, jonka alaisuudessa kyseinen opisto pyöri. Työnkuvaan oli kuulunut monipuolisesti eri teatterin tehtäviä, joiden joukossa myös toimiminen näyttelijänä. (Haastatteluaineisto, 2016.) Myös muilla haastateltavilla, oli jonkinlainen kokemus työskentelemisestä ammattiteatterin produktioissa. Produktiot olivat olleet harrastajateatterin ja ammattiteatterin yhteistuotantoja. Kaikki haastateltavistani olivat hakeneet myös Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun näyttelijäntaiteen koulutusohjelmaan ja Tampereen näyttelijäntyön laitokselle näyttelijäntyön maisteriohjelmaan, kuitenkin pääsemättä sisään. Heistä kaikki haaveilivat avoimesti työllistyvänsä näyttelijänä. (Haastatteluaineistot, 2016.)

3 TEATTERI-ILMAISUN OHJAAJAN KOULUTUS

Tässä luvussa esittelen ja vertailen eri teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmien opintosuunnitelmia ja kurssitarjottimia näyttelijäntyön opetuksen näkökulmasta. Vertailen sisältöjä keskenään ja tuon esiin omaa sekä haastateltavieni suhtautumista oman koulutuksen sisältämään näyttelijäntyön opetukseen. Suomessa toimii kolme ammattikorkeakoulua, joissa voi opiskella suomenkielisessä teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmassa. Koulutusohjelmat toimivat seuraavien ammattikorkeakoulujen alaisuudessa: Centria-ammattikorkeakoulu Kokkolassa, Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemia sekä Metropolia ammattikorkeakoulu Helsingissä. On toki huomioitavaa, että myös Vaasan Novia ammattikorkeakoulussa on ruotsinkielinen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelma. Tässä tutkimuksessa tuon esiin vain suomenkielisten koulutusten sisällöt, koska myös oma kokemukseni perustuu suomenkieliseen koulutusohjelmaan. Suomenkielisistä koulutusohjelmista ainoastaan Turun taideakatemian koulutusohjelmassa voi edelleen opiskella teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmassa. Centria-ammattikorkeakoulun ja Metropolia ammattikorkeakoulun koulutus lakkautetaan, kun viimeiset opiskelijat ovat valmistuneet. Centria-ammattikorkeakoulussa viimeinen valmistuva vuosikurssi, johon myös itse kuulun, aloitti opintonsa syksyllä 2012. Metropolia ammattikorkeakouluun viimeiset opiskelijat otettiin sisään syksyllä 2014.

3.1 Opetussuunnitelmat ja kurssitarjonta näyttelijäntyön näkökulmasta

Johtuen koulutusohjelmien lakkautuksesta, joudun käyttämään tutkimuksessani Metropolia ja Centria-ammattikorkeakoulun kohdalla viimeisiä kurssitarjottimia ja opintosuunnitelmia vuosilta 2013-2014 ja 2012-2013. Turun ammattikorkeakoulusta käytän viimeisintä saatavaa opetussuunnitelmaa ja kurssitarjotinta vuodelta 2015. Haluan käyttää jokaisesta koulutusohjelmasta tuoreinta mahdollista materiaalia. Analysoin seuraavaksi opetussuunnitelmia ja sekä sitä, tuodaanko niissä esiin esiintyjyyteen tai näyttelijäntyöhön liittyvää koulutussisältöä vai esiintyykö sitä lainkaan.

Centria-ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmassa vuodelta 2012-2013, jota omissa opinnoissani on noudatettu, ei tuoda esiin koulutusohjelman sisältämää näyttelijäntyöhön tai esiintyjyyteen liittyvää opetusta. Myöskään työllistymismahdollisuuksissa ei ole mainintaa näistä. Työllistymismahdollisuuksina nähdään erilaiset ohjaus-, opetus- ja suunnittelutehtävät soveltavan teatterin ja taiteen parissa. Metropolia-

lia ammattikorkeakoulun opetussuunnitelma vuodelta 2013-2014, ei myöskään sisällä mainintaa näyttelijäntöyöhön tai esiintyjyyteen liittyvästä opetuksesta. Työllistymismahdollisuuksiksi Metropolia koulutusohjelmassa luokitellaan ohjaajana toimiminen monipuolisesti taiteen kentällä. Poikkeuksena edellisiin koulutusohjelmiin Turun ammattikorkeakoulun opetussuunnitelmassa vuodelta 2015-2016, kerrotaan koulutukseen sisältyviin ammattitekniikoihin kuuluvan näyttelijäntöyönopetusta. Lisäksi työllistymismahdollisuuksissa tuodaan esiin yhtenä vaihtoehtona esiintyjänä toimiminen sekä yhtenä mahdollisena ammatinimikkeenä näyttelijä. Muina työllistymismahdollisuuksina nähdään toimiminen ohjaajana, teatterituottajana, kouluttajana ja teatteriopettajana. Kaksi kolmesta teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelmasta ei siis mainitse sanallakaan omassa opetussuunnitelmassaan opetuksesta, joka liittyy näyttelijäntöyöhön tai esiintyjyyteen.

Kaikkien kolmen koulun kurssitarjontaa tarkastellessa näyttelijäntöyötä käsitteleviä suoraan tai sivuavasti käsitteleviä kursseja on useita. Seuraavassa taulukossa 1 tuon esiin kurssien kappalemäärän ja niistä saatujen opintopisteiden yhteismäärän. Näyttelijäntöyötä suoraan käsittelevät kurssit tarkoittavat kursseja, joiden pääpaino on näyttelijäntöyön opetuksessa ja tekemisessä. Lasken tähän myös produktiokurssit, jotka sisältävät näyttelijäntöyötä. Näyttelijäntöyötä sivuavilla kursseilla tarkoitan kolmenlaisia kursseja:

1. Kursseja, jotka sisältävät myös näyttelijänä toimimista, kuten tekstilähtöiset ohjaajantyön kurssit.
2. Kursseja joissa näyttelijäntöyö voi olla yksi työmuoto, kuten forum-teatteri ja devising.
3. Kursseja joita voidaan tarkastella myös näyttelijäntöyön näkökulmasta ja joiden sisällöstä voi olla apua näyttelijäntöyössä. Tällaisia kursseja ovat muun muassa dramaturgia, nujen käsittely, butoh, kehollinen ja äänellinen työskentely sekä esitystaide. (Metropolia ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelmat 2013-2014; Centria-ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelmat 2012-2013; Turun ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelmat 2015-2016).

TAULUKKO 1. Teatteri-ilmaisun ohjaajan eri koulutusohjelmien näyttelijäntöyötä käsittelevät kurssit

AMMATTIKORKEAKOULU	Näyttelijäntöyötä suoraan käsittelevät kurssit (kpl)	Näyttelijäntöyötä sivuavat kurssit (kpl)	Kurssien sisältämä opintopistemäärä
Centria-AMK	3	8	21+41
Metropolia AMK	1/4	4	6/46+39
Turun AMK	6	6	38+40

(Metropolia ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelmat 2013-2014; Centria-ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelma 2012-2013; Turun ammattikorkeakoulu, opetussuunnitelma 2015-2016).

Koulutusohjelmien välillä on myös eroja siinä, kuinka paljon oppilas itse voi vaikuttaa opintoihin. Kaikkien koulutusohjelmien opintojen yhteislaajuus on 240 opintopistettä. Esimerkkinä Metropolia ammattikorkeakoulun opintoihin kuuluu 36 opintopisteen verran projektiopintoja ja 10 opintopisteen verran innovaatioprojektiopintoja. (Metropolia, opetussuunnitelma 2013-2014) Oppilaan on mahdollista valita näihin opintoihin myös pelkästään näyttelijäntyönopintoja. Siitä syystä taulukossa 1 on Metropolia ammattikorkeakoulun kurssien kohdalla merkitty sulkeisiin kaksi vaihtoehtoa.

3.2 Haastateltavien suhtautuminen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen

Huolimatta siitä, että kaikki haastateltavani haaveilivat työllistyvänsä näyttelijöinä, he eivät he kokeneet teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta minkäänlaisena varasuunnitelmana sille, etteivät ovet olleet auenneet varsinaiseen näyttelijäntyön korkeakoulutukseen. Ennemminkin kaikki haastateltavat kokivat, että he haluavat kouluttautua ylipäättään teatterialan ammattilaisiksi. (Haastatteluaineistot, 2016.) Itselläni oli myös vastaavanlainen kokemus. Kun aloitin teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnot, halusin ylipäättään kouluttautua teatterialan ammattilaiseksi. Kaikki koulutustani edeltävät kokemukseni teatterista pohjautuivat vahvasti näyttelijänä työskentelyyn esittävän teatterin puolelle eikä tuo painopiste missään vaiheessa varsinaisesti vaihtunut opintojen aikana. Siitä huolimatta olin kiitollinen, että sain oppia niin paljon uutta myös soveltavan teatterin puolelta. En toki osannut sanoa suoraan varsinkaan ensimmäisinä opiskeluavuosina, miten tulisin konkreettisesti hyödyntämään oppimaani suhteessa näyttelijäntyöhön.

Minun lisäksi luokallani oli vain muutama henkilö, jonka suurin kiinnostus oli työllistyä koulun jälkeen näyttelijänä. Olen hyvin iloinen siitä, että tuodessani esiin oman haaveeni työurasta näyttelijänä en muista, että siihen olisi kertaakaan suhtauduttu väheksyvästi esimerkiksi muiden oppilaiden puolesta. Päinvastoin, muistan vain saaneeni kannustusta urahaaveelleni. Minulta ei tultu kertaakaan kysymään, ”Miksi sitten opiskelet tässä koulussa, jos haluat näyttelijäksi”. Myöskään haastateltavani eivät olleet kokeneet tämän kaltaisia ennakkoluuloja muilta opiskelijoilta (Haastatteluaineistot, 2016). Haastateltava 2 (2016) koki, että oli ihan normaalia, että noin kahdenkymmenen hengen luokka sisälsi erilaisia ihmisiä, jotka olivat orientoituneita teatterin parissa eri osa-alueille. Jokaisella oppilaalla oli erilaiset taustat teatterin parista ja intressit saattoivat muuttua tai olla muuttumatta koulun aikana.

Haastateltava 4 (2016) kertoi, että hänen aloittaessaan opintonsa oli teatteri-ilmaisun koulutukseen otettu sisään kaksi eri luokkaa. Toiselle luokalle oli selkeästi valikoitunut enemmän ihmisiä, jotka olivat näyttelijäorientoituneita ja halusivat työllistyä näyttelijänä. Tämä myös varmasti esti mahdollisten ennakkoluulojen synnyn.

Opettajien suhtautumisessa työllistymishaaveisiin oli havaittavissa eroja haastateltavien välillä (Haastateltavuaineistot 2016). Haastateltava 4 (2016) korosti, että hän halusi jo kouluaikana työllistyä monipuolisesti, mutta taas opettajat korostivat, että hänen pitäisi jo opiskelujen aikana päättää yksi suuntautuminen mihin painottaa. Haastateltava 2 (2016) kertoi, että mitä pidemmälle hän oli opiskeluissaan siirtynyt, sitä enemmän opetuksen sisältö ja kurssit alkoivat painottua ohjaajantyöhön ja soveltavaan teatterin puolelle. Myös opettajat alkoivat kannustaa oppilaita suuntautumaan niihin osa-alueisiin, mihin niin ikään koulutus toi pätevyyden. Itse myös havaitsin vastaavanlaista suhtautumismuutosta opettajien suunnalta, mitä enemmän etenin opinnoissani.

Haastateltava 1 (2016) ja Haastateltava 3 (2016) eivät olleet kokeneet opettajien puolesta tällaista suhtautumista ja kokivat, että heidän intressejään näyttelijäntyötä kohtaan oli tuettu. Myös näillä kahdella näyttelijänä työllistyminen oli pysynyt koko opiskeluajan suurimpana intressinä. Haastateltava 3 (2016) kertoi, että käytännössä tämä oli tarkoittanut muun muassa sitä, että hän oli saanut ensimmäisenä vuonna koulussa tuotetussa näytelmäproduktiossa ison rooli ja sitä kautta myös paljon vastuuta näyttelijänä. Itselläni oli täysin vastaava kokemus. Myös oman vuosikurssin ensimmäisen vuoden opintoihin kuului näytelmäproduktio, jonka ohjasi koulutusohjelmamme lehtori. Näyttelin produktiossa miespääroolin ja koin, että ohjaaja tuki ja kannusti kehitystäni näyttelijänä hyvin paljon.

Kouluun päästessään Haastateltava 2 (2016) ja Haastateltava 4 (2016) kokivat, että heidän suhtautumisensa teatterin parissa työllistymiseen avartui, kun he saivat kosketusta näyttelijäntyön lisäksi myös muihin osa-alueisiin, kuten opettamiseen ja ohjaamiseen. Haastateltava 4 (2016) kertoi, että ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta hän oli haaveillut tulevaisuudessa näyttelijänä työllistymistä, mutta koki ettei hänen rahkeensa siihen riittä. Kouluun päästyään hän sai vahvistusta omalle näyttelijän itsetunnolle ja teki koulun aikana myös paljon näyttelijäntyötä. Tämän myötä hän alkoi, painottamaan omaa oppimistaan esiintymiseen ja näyttelijäntyöhön. Tähän johti osittain se, että hänellä oli jo ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta koulutustaustaa draamakasvatuksesta ja harrastajateattereiden ohjaamisesta. Loppujen lopuksi hänelle oli tärkeää, että hän sai työskennellä monialaisesti ja tehdä teatterin parissa tasaisesti esiintyjän-, opetus- sekä ohjaustyötä. Tämä ero asennoitumisessa haastateltavien välillä

näkyi myös siinä, että haastateltavat 1 ja 3 (2016) olivat hakeneet vielä teatteri-ilmaisun ohjaajaopintojen aikana näyttelijänkoulutukseen Teatterikorkeakouluun ja Tampereen näyttelijäntäytönlaitokselle.

3.3 Koulutuksen antama näyttelijäntäytöllinen hyöty

Yleisö opettaa näyttelemään ja yleisö opettaa kirjoittamaan ja ohjaamaan. Luokkahuoneessa oppii tottelemaan, eikä tottelevaisuudella pitkälle pötkitä. (Mamet 2002, 27.)

Loppujen lopuksi näyttelijän ammattitaito mitataan elävän yleisön edessä. Uskon itse, että saadakseen ammattitaidon ihmisen pitää opiskella näyttelijäntäytötä. Tullakseen hyväksi näyttelijäksi, on opiskeluun suhtauduttava itsenäisesti. Kaikki mitä tekee, on tehtävä omasta halusta kehittyä, eikä vain pyrkiä suoriutumaan hyvin, miellyttääkseen opettajaa. Kuten toin kappaleessa 3.1 esiin, teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen sisältämä näyttelijäntäytön kurssien määrä on melko pieni suhteessa kokonaiskurssimäärään. Näyttelijäntäytön opetuksen määrään voi tuki myös itse vaikuttaa esimerkiksi projektikurssien ja vapaasti valittavien kurssien avulla, mutta tämä vaihtelee ammattikorkeakoulukohtaisesti. Oma kokemukseni perustuu Centria-ammattikorkeakoulun tarjoamaan näyttelijäntäytön opetukseen. Koen että oma ammattitaitoni näyttelijänä kehittyi Centria-ammattikorkeakoulun tarjoamilla kursseilla, jotka käsittelivät joko suoraan tai sivuavasti näyttelijäntäytötä ja esiintyjyyttä. Minulle avautui kurssien kautta käsitys niistä näyttelijäntäytön perusteista, joita ilman ammattia ei voi suorittaa.

Näyttelijäntäytötä käsittelevien kurssien lisäksi koen oppineeni opiskeluaikoina näyttelijän työstä eniten koulun sisäisissä näytelmäproduktioissa. Toki myös sovelsin produktioissa kursseilta oppimiani asioita. On haastavaa lähteä määrittelemään, mikä oppi on tullut minkäkin produktion tai kurssin kautta. Suuri merkitys näyttelijänä kehittymisessä kouluaikana oli myös vapaasti valittavilla näyttelijäntäytön kursseilla. Oman koulutukseni aikana kurssien sisällöt vaihtelivat hyvin paljon eri vuosikurssien välillä, joten en näe hedelmällisenä lähteä käsittelemään tässä työssä vapaasti valittavien kurssien sisällöllisiä eroja. Myös se olisi myös melko hankalaa, koska tiedän niiden vaihdelleen omassa koulussani hyvin paljon eri vuosikurssien välillä.

Haastateltavillani oli vastaavanlainen kokemus kuin minulla, että on haastavaa erotella, mikä oppi näyttelijäntäytöstä on tullut teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen kautta (Haastatteluaaineistot, 2016). Ymmärrän myös, että heistä kaikki on tehnyt ammatikseen näyttelijäntäytötä vähintään kaksi vuotta, joka on antanut heille varmasti kaikista suurimman opin näyttelijäntäytöstä.

Näyttelijäkoulutus oppitunteineen on usein rankkaa, mutta sen kovuus ja laajuus on mukavaa ja ennustettavissa. Toisaalta koulutus näyttämöllä on usein musertavaa ja lähes kestämatöntä. (Mamet 2002, 59.)

Kaikki haastateltavani olivat samaa mieltä kanssani siinä, että näyttelijäntyöstä oppi koulussa eniten käytännön työn kautta. Oppia sai esimerkiksi näyttelemällä eri kurssien esitysdemoissa sekä luokkatovereiden ohjaamissa esitysproduktioissa. Haastateltavat suhtautuivat näyttelijäntyön opetukseen hyvin eri tavoilla, mikä viittaa myös koulujen välisiin eroihin. (Haastatteluaineistot, 2016.) Haastateltava 4 (2016) koki, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen sisältämästä näyttelijäntyön opetuksesta olleen hyötyä hänelle, nykyisen näyttelijän ammattitaidon näkökulmasta. Hän oli opiskellut Metropolia ammattikorkeakoulussa. Lisäksi hän toi mielenkiintoisen seikan esiin liittyen oppimiseen ryhmätyöskentelystä:

Merkittävä merkitys oli myös sillä, että näytteli muiden lopputöissä mitä kautta sai sen opin mitä ne muut oli saanut. Siinä ryhmäoppimisessa ja siinä, että jaettiin sitä tietoa niiden produktioiden puitteissa, niin sillä oli myös iso merkitys. Oppi asioita semmosilta kursseilta missä ei ollut ollut, olemalla semmosen tyypin ohjauksessa joka oli käynyt ne kurssit. (Haastattelu 4, 2016.)

Tämä esimerkiksi muistutti itseäni siitä, kuinka etuoikeutettu olin saadessani tehdä näyttelijäntyötä muiden teatteri-ilmaisun ohjaajaopiskelijoiden kanssa. Jokaisella ihmisellä oli oma ainutlaatuinen kokemuksensa näyttelijäntyöstä ja kaikki jakoivat omaa tietoa mielellään eteenpäin ilman minkäänlaista kilpailuasetelmaa.

Haastateltava 3 (2016) joka oli valmistunut samasta koulusta kuin missä itse opiskelin, kertoi ettei kokenut koulun pakollista näyttelijäntyön opetusta kovin laadukkaaksi. Tähän oli syynä se, että kaikilla pakollisilla näyttelijäntyön kursseilla oli ollut sama opettaja. Itseni ja haastateltavani välillä oli monen vuosikurssin ero. Tämä näkyi siinä, että itse opiskellessani Centria-ammattikorkeakoulussa kaikilla näyttelijäntyötä käsittelevillä kursseilla oli eri opettajat. Haastateltava 3 koki, että näyttelijäntyön kurssit antoivat hänelle alkusysäyksen itsenäiseen syvempään näyttelijäntyön opiskeluun.

Sain tosi hyviä kirjavinkkejä ja sain käsityksen siitä, että on erilaisia tekniikoita et sitten mä hakeuduinkin ite niitä kohti. Se kurssitarjonta on niin laaja ja sit pystytään niin minimaalisesti ja pintapuolisesti aina jokaista teemaa tutkimaan joka otetaan käsittelyyn. Siinä syventämisvaiheessa jää yksin. (Haastattelu 3, 2016.)

Sain myös toisen käytännön esimerkin siitä, kuinka koulutuksen sisältämät painotukset voivat vaihdella vuosikurssien välillä. Turun Taideakatemiasta valmistuneiden haastateltavien välillä oli kahden vuosi-

kurssin ero, mutta kävi ilmi, että Turun koulutuksen painopisteet olivat muuttuneet tuossa kahdessa vuodessa paljon. Haastateltava 1 (2016) kertoi, että heidän vuosikurssinsa aikaan opinnäytetyön taiteellisen osuuden pystyi tekemään niin että siinä tutkittiin näyttelijäntyötä. Haastateltava 2 (2016) kertoi, että heidän vuosikurssillaan oli korostettu sitä, että opinnäytetyön taiteellisen osuuden piti tapahtua ohjaajan näkökulmasta.

Turun Taideakatemiasta valmistuneet teatteri-ilmaisun ohjaajat kokivat näyttelijäntyön opetuksen olleen laadukasta. Haastateltava 2 (2016) koki, että vahvasta harrastajateatteritaustasta huolimatta, suurin anti oli tullut esimerkiksi ensimmäisenä vuotena. Hän oli käynyt koko lukuvuoden kestävän näyttelijäntyön-kurssin, jossa oli opiskeltu näyttelijäntyötä tukevia lajeja kuten sirkusta, tanssia ja laulua. Haastateltava 1 (2016) oli vahvasti näyttelijäorientoitunut jo ammattiteatterin puolella, ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta, mutta hän suhtautui kursseihin hyvin avoimesti ja otti tietynlaisen suhtautumisen opiskeluun.

Se oli ehkä siitä kiinni, että minkä näkökulman otti itse opiskeluihin, vaikka ei suoranaisesti näyttelijäntyyllisiä kursseja ollut hirveesti. Kuitenkin eri kursseihin pysty suhtautuu niin, että nämä ovat minulle esiintyjänä ja näyttelijänä tärkeitä ja merkityksellisiä kursseja. (Haastattelu 1, 2016.)

Vaikka Haastateltava 3 (2016) toi aiemmin esiin, ettei pitänyt koulunsa näyttelijäntyön opetusta kovin laadukkaana, otti hän myös tietynlaisen näyttelijäntyyllisen näkökulman moneen kurssiin

Ehkä se oli se, että pyrki jokaisesta kurssista ottamaan ne omat palaset irti, niinku rakentaa sitä mun esiintyjyyttä. Ehkä se oli se juttu. Jos kurssin tema oli mikä tahansa, käsitteli se käsikirjoittamista tai skenografiaa tai jotain muuta niin, mietti sen esiintyjyyden kautta sitä. (Haastattelu 1, 2016.)

Molemmat edellä mainituista haastateltavista kertoivat myös, että koulutus avasi heidän käsitystään siitä, millaisissa konteksteissa ja eri ympäristöissä näyttelijäntyötä ja esiintymistä voi toteuttaa.

Vaikka joku forum-teatterikurssi, siinä pääsi harjoittamaan ja haastamaan sitä esiintyjyyttä, koska siinä on niin erilainen tapa olla siellä lavalla. (Haastattelu 3, 2016).

Ymmärsi, että esittävää taidetta voi tehdä myös erilaisissa yhteisöissä ja julkisissa tiloissa, eikä pelkästään vaan teatteritaloissa, konserttisaleissa ja sirkusareenoilla.

Vaikka mä en oo koskaan ollutkaan mikään perinteisen teatterin ihminen ja sen oli tajunnu aiemmin, niin kyllä se koulutus laajensi sitä käsitystä ja madalsi myös sitä kynnystä. (Haastattelu 1, 2016.)

Yhteenvetona voidaan päätellä, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta on ollut itselleni sekä haastateltavilleni konkreettista hyötyä, koulujen välisistä eroista huolimatta.

4 TYÖLLISTYMINEN NÄYTTELIJÄNÄ

Tässä luvussa tuon esiin teatteri-ilmaisun ohjaajan mahdollisuuksia työllistyä näyttelijänä. Tarkastelen työllistymismahdollisuuksia oman kokemuspohjani kautta, sekä kerron mitkä tekijät ovat auttaneet haastateltavieni työllistymisessä nykyiseen työhönsä. Lisäksi tuon esiin millaisia kokemuksia itselläni ja haastateltavilla oli työnantajien suhtautumisesta näyttelijöihin, joilla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus. Selvitän myös, kokivatko näyttelijät, että teatteri-ilmaisun koulutuksesta olisi ollut heille hyötyä näyttelijänä työllistymisessä.

4.1 Haastateltavien työllistyminen näyttelijänä

Oma kokemukseni on, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen eräs haaste piilee siinä, että se sisältää yksittäisiä kursseja hyvin monista teatterin osa-alueista. Vaikka olisit käynyt opintojesi aikana mistä tahansa osa-alueesta useamman kurssin, mitataan ammattitaitosi juuri siinä, miten työskentelet osa-alueen parissa itse työelämässä. Tämä pätee näyttelijäntyön kohdalla siinä, että pelkästään teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen sisältämä näyttelijäntyön koulutus ei tuo sinulle pätevyyttä työskennellä ammatti-teatterissa näyttelijänä. Suurin merkitys on käytännön työllä ja sillä, miten olet oppimaasi hyödyntänyt. Jos haluaa teatteri-ilmaisun ohjaajan pohjakoulutuksella työllistyä näyttelijänä, on vahva suuntautuminen näyttelijäntyöhön elintärkeää jo kouluaikoina, niin kuin minä ja myös osa haastateltavistani olimme tehneet. (Haastattelu 1, 2016; Haastattelu 3, 2016). On ymmärrettävä se seikka, että työelämässä kilpailaan samoista työpaikoista ihmisten kanssa, joilla on yliopistotason koulutus näyttelijäntyöstä.

Haastateltavistani kolme neljästä oli työllistynyt opistojensa jälkeen ensin määräaikaisella sopimuksella pienempiin maakuntien kaupunginteattereihin (Haastatteluaineistot, 2016). Haastateltava 2 ja Haastateltava 3 (2016) oli työllistynyt teattereihin heti opintojen jälkeen. Haastateltava 1 (2016) työllistyi näyttelijänä kesken opintojen. Hänellä oli vielä vuosi teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta jäljellä, mutta opettajat olivat järjestäneet asiat niin, että hän pystyi samaan aikaan suorittamaan opintoja itsenäisesti ja työskentelemään laitosteatterissa. On huomautettava, että kysymyksessä oli henkilö, jolla oli aiempaa kokemusta näyttelijänä työskentelemisestä ammattiteatterissa. Haastateltava 4 (2016) työllistyi nykyiseen työpaikkaansa erääseen suomen kaupunginteatteriin kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Siinä välissä hän oli toiminut freelancerina. Haastateltavieni työllistymisessä nousi esiin kolme tärkeää tekijää. Ne olivat suhteet, hyvän vaikutelman jättäminen sekä avoimuus työnhaussa.

Kaikki haastateltavani toivat avoimesti esiin, että suhteilla oli ollut suuri merkitys heidän työllistymisensä (Haastatteluaineistot, 2016). Itse olen myös huomannut näyttelijänä työskennellessäni, että suhteilla on suuri merkitys työelämässä. Lähes jokaisessa työhaastattelussa ja jokaisessa produktiossa, jossa olen ollut mukana, aina ohjaaja tai työnantaja on tuntenut jonkun edellisen ohjaajani tai työnantajani. Toki suhdeverkostoista on alalla kuin alalla hyötyä, mutta varsinkin teatterin parissa niiden merkitys on vielä suurempi, koska teatterin tekeminen on jatkuvaa ryhmätyötä. Sen lisäksi, että pystyt osoittamaan ammattitaitosi näyttelijänä, on merkitystä myös sillä, millainen kollega olet ryhmässä. Jos olet ihminen, jonka kanssa työnteke on mielekäästä, miksi joku ei palkkaisi sinua tulevaisuudessa uudestaan?

Yksi tärkeä tekijä työllistymisessä on myös hyvän vaikutelman jättäminen, joka liittyy vahvasti suhteiden luontiin. Olen ollut myös itse kerran tilanteessa, jossa jouduin ohjaajana valitsemaan erääseen kesäteatteriproduktioon näyttelijöitä, joita en tuntenut etukäteen. Tiesin, että tulisin työskentelemään näyttelijöiden kanssa seuraavat 8 kuukautta ja tekemään tuon ajan heidän kanssaan intensiivistä ryhmätyötä. Ennen tapaamista olin muodostanut listan potentiaalisimmista näyttelijäehdokkaista ansioluettelon ja hakemusten perusteella. Tapaamisten jälkeen huomasin, että lista potentiaalisimmista ihmisistä oli muuttunut täysin. Näyttelijävalinnassa oli merkitystä myös aiemmilla meriiteillä, mutta huomasin valintoihin vaikuttavan eniten sen, kenet koin ihmiseksi, jonka kanssa olisi varmasti mukava työskennellä seuraavat 8 kuukautta. (Oppimispäiväkirja, 2014.)

Yhdeksi tärkeäksi tekijäksi työllistymisessä nousi esiin myös avoimuus työnhaussa. Siihen kuului muun muassa valmius muuttaa työnperässä pienemmille paikkakunnille ja halu työllistyä myös pienempiin teatteritaloihin. Tämä tarkoittaa sitä, että työnhaussa ei voi olla liian valikoiva, vaan on otettava kaikki työ vastaan mitä saa. (Haastatteluaineisto, 2016.) Haastateltava 2 (2016) korosti, että valmius muuttaa työnperässä jopa toiselle puolelle Suomea lisää työllistymismahdollisuuksia huomattavasti. Johtuen esimerkiksi siitä, että hakijan pohjakoulutus on teatteri-ilmaisun ohjaaja, voi pienempiin taloihin työllistyminen olla helpompaa. Haastateltava 2 (2016) kertoi pienemmissä taloissa saattaa olla enemmän niin sanottuja ”itseoppineita” näyttelijöitä. Tällaisissa teatteritaloissa näyttelijävalinnan kriteerit eivät nojaudu välttämättä niin paljon pohjakoulutukseen. Vaatimuksena työnsaannille ei pidetä siis korkeakoulututkintoa näyttelijäntyöstä. Itselläni on myös samanlainen kokemus asiasta. Pohdin työnantajien suhtautumista työnhaussa näyttelijään, jolla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus, enemmän tämän opin- näytetyön alaluvussa 4.3.

Olen itse hakiessani näyttelijäksi kaupunginteattereihin, kokenut, että työnhakijoita pohjoisemman Suomen ja ylipäätään muiden kuin Etelä-Suomen maakuntien pienempiin kaupunginteattereihin on huomattavasti vähemmän. Tietoni perustuu hakijamääriin, joita olen saanut tietooni työhaussa. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Toki hakijoita kaikkiin näyttelijän työpaikkoihin, on varmasti useita kymmeniä koska myös tekijöitä tulee alalle joka vuosi lisää. Joskus hakiessani töihin musikaaleihin suurempiin Etelä-Suomen teattereihin, on hakemusten määräksi ilmoitettu jopa yli 400 kappaletta. Henkilön, joka on valmistunut näyttelijäksi yliopistosta, on suurempi mahdollisuus valikoida mihin teatteritaloihin haluaa työllistyä. Tässä tapauksessa maakuntien pienempiin teattereihin lähtö voi olla suurempi kynnys.

Näyttelijän yliopistokoulutusta järjestetään Taideyliopiston Teatterikorkeakoulussa Helsingissä ja Tampereen yliopiston näyttelijäntutkijain laitoksella. (Taideyliopisto 2016; Tampereen yliopisto 2016). Edellä mainituissa oppilaitoksissa opiskeleville henkilöille kehittyy omat verkostonsa kouluaikana. Esimerkiksi Teatterikorkeakoulussa voi opiskella myös ohjaajantutkijaksi, jolloin tulevat kollegat saattavat tulla tutuiksi jo kouluaikana. Koulutus on siis painottunut eteläisempään suomeen. Myös näyttelijäliiton tilastoista käy ilmi, että korkeakoulutetut näyttelijät ovat asettuneet eteläisempään Suomeen. Näyttelijäliitto on ainoa näyttelijöille tarkoitettu ammattiliitto Suomessa. Näyttelijäliiton mukaan heidän 1906 jäsenestä näyttelijänä päätoimisesta toimineita on 1676 kappaletta, johon lasketaan myös eläkeläiset. Taas 1676 jäsenestä 707 kappaletta eli 42.18% ilmoittaa kotipaikkakunnakseen Helsinki. (Vesajoki, 2016.) Tuon myöhemmin esiin kappaleessa 6.1 näyttelijäliiton jäsenyyttä teatteri-ilmaisun ohjaajan näkökulmasta.

Haastateltavat kokivat, että työhaussa korkeakoulutettu näyttelijä saatetaan asettaa helposti henkilön edelle, jolla vastaavaa koulutusta ei ole (Haastatteluaineistot, 2016). Mitään tilastoja työnhakijoiden koulutustaustoista ei valitettavasti löydy. Omassa työhaussani olen törmännyt useasti siihen, että lopulta valittu henkilö on ollut koulutukseltaan yliopistosta valmistunut näyttelijä. Yleensä työnhaku prosessin päätyttyä teatterit julkaisevat valitun henkilön omilla internet-sivuillaan. Ymmärrän toki, että työtehtävään sopiva koulutus on työnantajille lupaus ammattitaidosta.

4.2 Koulutuksen tuoma etu työllistymisessä näyttelijänä

Kuten työssäni jo monesti olen korostanut, teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus ei tuo varsinaista pätevyyttä toimia näyttelijän ammatissa. Silti koen, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta on hyötyä

näyttelijänä työllistymisessä. Vaikka monipuolisella ansioluettelolla on myös suuri painoarvo työnsaannissa, olen kokenut, että teatteri-alan töitä hakiessa ylipäättään kaikki alan korkeakoulutus tuo uskottavuutta työnhaussa. Myös Haastateltava 1 (2016) koki asian samalla tavalla.

Varmasti ylipäättään teatterialan koulutus madaltaa kynnystä päästä töihin. Et vaikka sulla ei olisikaan sitä maisterin koulutusta, niin kyllä se varmasti helpottaa että sulla on joku koulutus tältä alalta! Ei se mikään autuaaksi tekevä ole, mutta ei ole TeaK tai Nätykään. (Haastattelu 1, 2016.)

Kolme neljästä haastateltavasta olivat selkeästi myös hyötyneet työnhakutilanteessa omasta teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta (Haastatteluaineistot, 2016). Seuraavissa viittauksissa tuon esiin yksityiskohtaista tietoa haastateltavistani, joten en erittele haastateltaviani nimimerkkien mukaan, ettei pienäkään mahdollisuutta henkilöiden tunnistamiseen synny. Eräs haastateltava kertoi, että teatteri jossa hän työskentelee tuottaa paljon kiertue ja koulutustoimintaa. Kyseisen teatterin johtaja oli nähnyt teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen mukanaan tuoman soveltavan teatterin osaamisen tukevan teatterin tarpeita. (Haastatteluaineistot, 2016.) Eräs toinen haastateltavistani kertoi, että oli hakenut alun perin näyttelijäksi laitosteatteriin, jossa hän työskentelee edelleen. Itse työhaastattelussa teatterinjohtaja oli sanonut, että hän palkkaisi mielellään henkilön, jos hän hakisi samaan aikaan haussa olevaan teatterikuraattorin virkaa. Lopulliseen teatterikuraattorin työsopimukseen merkattiin, että työskentelystä 1/3 vuodessa on näyttelijäntyötä. Käytännössä tämä tarkoittaa yhtä isoa roolia näytösvuoden aikana. (Haastatteluaineistot, 2016.)

Eräs haastateltava kertoi, että hänen työllistymiseensä näyttelijänä oli saattanut edesauttaa kiinnostuksen esittämisen työpaikkansa alaisuudessa toimivan nuorten teatteriryhmän ohjaajan työtä kohtaan. Kaikki haastateltavani kokivat oman koulutuksen tuoman edun työhönotossa ennemminkin mahdollisuutena, kuin pelkkänä pakottavana ehtona työnsaannille. (Haastatteluaineistot, 2016.) Kolme päätoimisesti näyttelijänä toimivaa haastateltavaa korosti, että työhön saannissa suurin merkitys oli aiemmilla näyttelijäntyöllisillä näytöillä. He eivät siis kokeneet teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta suurimmaksi tekijäksi työllistymisessä, koska heidän päätoiminen työnsä oli toimia näyttelijänä. (Haastatteluaineistot, 2016.)

Opinnäytetyöprosessin aikana kävin myös itse työhaastattelussa määräämällisestä näyttelijänpaikasta, eräässä pienemmässä suomalaisessa kaupunginteatterissa. Toin työhaastattelussa rohkeasti esiin omaa koulutustaustaani. Tiesin että teatterissa työskentelee useampi näyttelijä, joilla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus. Kysyin avoimesti teatterinjohtajalta, voisiko hän nähdä koulutuksen hyödyntämisen myös mahdollisuutena teatterille, jos siihen löydettäisiin mahdollisuuksia. Tiesin, että kyseisen teatterin

alaisuudessa oli esimerkiksi järjestetty teatterikerhotoimintaa lapsille. Itse näin koulutukseni hyödyntämisen mahdollisuutena päästä ylläpitämään myös omaa ohjaajan ammattitaitoani, en ainoastaan valttikorttina työn saamisessa. Myös teatterinjohtaja näki koulutuksen monipuolisen hyödyntämisen pelkäänsä positiivisena, jos tarvetta ilmenee. Kaikki haastateltavani toivat esiin, että jotkut johtajista haluaa palkata nimenomaan korkeakoulutettuja näyttelijöitä ja joillekin, voi olla tärkeämpää taas se millainen persoona on kysymyksessä. (Haastatteluaineistot, 2016.) Haastateltava 4 (2016) toi esiin, kuinka jotkut johtajat voivat nähdä teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen myös positiivisena tekijänä.

On myös niitä, jotka arvostaa ja ymmärtää teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta. Ymmärtää miten hieno asia se on teatterille, että sinulta sattuu löytymään henkilö, joka on erikoistunut muuhunkin kuin näyttelijäntyöhön. Sen lisäksi hänellä on soveltavan draaman tunte-musta ja kykyä tehdä devising -teatteria ja ryhmätyötaitoja. Niitä voi olla myös henkilöllä joka on käynyt Nätyn tai TeaKin, mutta niitä ei lue siellä ammattinimen perässä. (Haastattelu 4, 2016.)

Suomessa on siis joitakin ammattiteattereita, joiden alaisuudessa pyörii teatterin opetusryhmiä nuorille. On myös ammattiteattereita, joiden esityksissä saatetaan käyttää hyödyksi soveltavan teatterin keinoja ja joiden esitystoiminta on osittain kiertuepainotteista, jossa yleisösuhe on vielä läheisempi kuin teat-teritalossa tapahtuvassa esityksessä. Näen että tällaisissa teattereissa näyttelijä, jolla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus, voidaan nähdä palvelevan myös itse työpaikan tavoitteita. Haastateltava 4 (2016) koki, että työnhaussa ammattinimikettä suuremmaksi tekijäksi nousee se, kuinka sinä esittelet omaa koulutustaasi ja kuinka pystyt todentamaan oman osaamisesi.

Tää ei oo edelleenkään kovin tunnettu tää meidän koulutus. Et se mitä me osataan ja mihin me pystytään ja sit se toinen negatiivinen puoli, että meitä tulee kaikenlaisia, että yksi osaa yhtä, toinen toista ja kolmas kolmatta. Et meitä ei voi mitenkään yleistää ja silloin on vai-kea markkinoida. (Haastattelu 4, 2016.)

Siitä huolimatta, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen monipuolisuuden esiin tuominen ja ylipää-tään teatterialan ammattikoulutus saattaisikin auttaa työnhaussa, pitää olla rehellinen siinä mitkä osa-alueet, kokee itse omiksi vahvuuksikseen. Se että olet opiskellut jotain asiaa koulussa ei tarkoita, että olisit pätevä tekemään sitä työksesi.

4.3 Alan suhtautuminen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen

Määritellessä minkä tahansa ammatin edustajan ammattitaitoa nousee, yleensä esiin se millainen koulu-tus hänellä on? Varsinkin teatteri-ilmaisun ohjaajaksi valmistumisen kynnyksellä olen tuntenut ajoittain

epävarmuutta siitä, kuinka minuun suhtaudutaan näyttelijänä työkentällä, koska minulla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus. Olen miettinyt, että tulenko kohtamaan tilanteita joissa ammattitaitoani tul-
laan vähättelemään, johtuen siitä, ettei pohjakoulutukseni anna varsinaista pätevyyttä toimia näyttelijän
ammattissa. Myös Haastateltava 1 (2016) oli vastaavanlainen kokemus:

Kyllä mä niinkun tiedän, et mä koulutuksellani vääriä töitä haen, kun haen näyttelijäntöitä. Ehkä se on niinku itsellä semmonen ajatus, että katotaanko mua niinku eri viivalta kun TeaK:in tai Nätyn käynnyttä. Ne antaa sulle näyttelijän ammattinimikkeen ja liiton jäsenyyden, mutta kyllä tällä alalla mä väitän et ei ne paperit oo välttämättä ne, joilla sä saat töitä. (Haastattelu 1, 2016)

Olen kuitenkin tehnyt päätöksen, että tuon pohjakoulutustani avoimesti esiin, jos minulta sitä kysytään. Oma arvioni työnantajan suhtautumisesta koulutukseeni, perustuu vain muutamaan työkokemukseen ammattiteatterissa, näistä yksi oli oma työharjoitteluni. En kokenut oman työharjoitteluni aikana tilanteita, joissa kollegat, ohjaajat tai työnantajani olisi kyseenalaistanut ammattitaitoani koulutukseni perusteella. (Oppimispäiväkirja, 2016) Myös kolme neljästä haastateltavasta kertoivat, ettei ollut itse työskentelytilanteissa kohdannut ennakkoluuloja heidän ammattitaitoaan kohtaan. He tiedostivat, että työhaussa heidän edelleen saattavat kiilata työnhakijat, jotka ovat valmistuneet näyttelijäksi joko Teatterikorkeakoulusta tai Tampereen yliopiston näyttelijäntönlaitokselta. Siitä huolimatta heidän ammattitaitoaan ei ole ainakaan suoraan tyrmentä. (Haastatteluaineistot, 2016.)

Poikkeuksena kuitenkin yksi haastateltavistani oli kohdannut ennakkoluuloja omaa näyttelijän ammattitaitoaan kohtaan, johtuen juurikin teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutustaustastaan. Tämä haastateltava kertoi, että eräässä produktiossa ohjaaja oli kokenut, että hänen pitäisi kouluttaa produktion aikana haastateltavaa, koska hänellä ei ollut näyttelijän korkeakoulututkintoa. Hän oli työskennellyt tätä ennen samassa teatterissa jo jonkin aikaa. Kun haastateltava oli tuonut esiin, ettei hän koe kouluttamista tarpeellisenä, oli ohjaaja loukkaantunut siitä, ettei hänen mielipidettään ollut otettu tosissaan. Myöhemmin haastateltava oli saanut roolityöstä kiitosta. (Haastatteluaineistot, 2016.) En paljasta haastateltavan nimimerkkiä tässä kappaleessa, johtuen tilanteen arkaluontoisuudesta. Tällainen tilanne ei ollut varmasti yksittäistapaus ja muitakin vastaavanlaisia tilanteita on saattanut tapahtua teatterikentällä. Tässä poikkeuksessa on mielestäni merkillä pantavaa, että edellä mainittu haastateltava työskenteli paljon suuremmassa teatteritalossa, kuin kolme muuta haastateltavaa. Oma mielipiteeni on, että jos joku henkilö on palkattu tiettyyn teatteriin töihin ja hänen työnkuvaansa kuuluu näyttelijäntö, on tämä mielestäni osoitus siitä, että työstä suoriutumiseen vaadittava ammattitaito on riittävä.

Edellä mainittu haastateltava kertoi, että hän oli näyttelijäntöitä hakiessaan saanut eräästä keskisuuresta etelä-suomalaisesta maakuntateatterista suoran vastauksen, että he eivät käytä ketään näyttelijää, joka ei ole saanut yliopistokoulutusta näyttelijäntyöstä. Hänelle oli ilmoitettu suoraan, että sillä ei ole mitään merkitystä, millainen ansioluettelo työnhakijalta löytyy, jos korkeakoulutason koulutusta näyttelijäntyöstä ei ole. (Haastatteluaineisto, 2016.) Edellä mainittu esimerkki tukee mielestäni alaluvussa 4.1 esiintuomaani maantieteellistä eroa, liittyen korkeakoulutettujen näyttelijöiden sijoittumisesta eteläisempään Suomeen. Tämä sijoittuminen saattaa nostaa teatterijohtajien kynnystä palkata muita kuin korkeakoulutettuja näyttelijöitä teatteriinsa, jos he ovat tottuneet työskentelemään enimmäkseen sellaisten kanssa.

Haastateltava 2 (2016) toi saman asian esiin, jo alaluvussa 4.1, että suhtautuminen koulutukseen saattaa olla riippuvaista teatteritalon suuruudesta. Pohjoisemman Suomen sekä muiden, kuin Etelä-Suomen maakuntien pienemmissä teatteritaloissa on enemmän niin sanottuja ”itseoppineita” näyttelijöitä. He ovat henkilöitä, jotka ovat saattaneet tulla aikoinaan teatteritaloon näyttelijäharjoittelijaksi ja sen jälkeen työllistyneet vakituisesti samaiseen taloon. Tällaisissa teatteritaloissa koulutus ei nouse välttämättä niin merkittäväksi tekijäksi ammattitaidon määrittelyssä.

Edellä mainittu haastateltava toi esiin, että on kokenut näyttelijänä epävarmuutta omasta koulutuksestaan johtuen ainoastaan tilanteissa, joissa on tavannut muiden teattereiden näyttelijäkollegoita, joilla on ollut korkeakoulutason näyttelijäntutkinto (Haastattelu 2, 2016.) Mielestäni koulutukseen suhtautumista työhaussa ei voi pelkästään rajata maantieteellisesti vaan loppujen lopuksi kyse on työnantajan ja teatterijohtajan mieltymyksistä. Kaikki haastateltavani olivat samaa mieltä ja kertoivat, että jotkut johtajista haluavat palkata nimenomaan korkeakoulutettuja näyttelijöitä ja joillekin voi olla tärkeämpää, se millainen persoona on kysymyksessä (Haastatteluaineistot, 2016.)

5 NÄYTTELIJÄN AMMATILLINEN KASVU

Tässä luvussa pohdin millaista osaamista teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus antaa näyttelijän ammatissa toimimiseen, koulutuksen sisältämän näyttelijäntyön opetuksen lisäksi. Tuon esiin myös erityispiirteitä, jotka ovat korostuneet haastateltavieni näyttelijäntyössä. Erityispiirteet ovat sellaisia, jotka johtavat juurensa nimenomaan teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta. Pohdin myös mitä tarkoittaa näyttelijän ammatillinen kasvu. Siihen liittyen määrittelen mitä eroa on ammattinäyttelijällä ja näyttelijällä. Kerron myös, miten ammattimaisuus määritellään omasta mielestäni kaupunginteatterissa työskentelevän näyttelijän työssä. Ammatillisuutta määritellessä tuon esiin kolme tekijää, jotka perustuvat omiin kokemuksiini toimiessani näyttelijänä työharjoittelussa sekä muissa aiemmissa ammattiteatteriproduktioissa.

5.1 Koulutuksen tuomat erityispiirteet näyttelijänä työskentelyyn

Kuten toin luvussa 3 esiin teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukset ja niiden sisältämä näyttelijäntyön koulutus eroavat keskenään. Lisäksi toin esiin myös alaluvussa 4.2, mitä etuja teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksesta voi olla näyttelijänä työllistymisessä. Voisiko sitten teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus tuoda näyttelijän ammatissa toimimiseen joitain erityispiirteitä? Tarkoitukseni ei ole millään tavalla todistaa, että näyttelijällä jolla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus, olisi joitain ominaisuuksia, mitä taas korkeakoulutetulla näyttelijällä ei voisi olla. Suomen teatterialan korkeakoulukoulutuksista parhaimmat edellytykset toimia näyttelijän ammatissa antaa, joko Teatterikorkeakoulu ja Tampereen yliopiston näyttelijäntyönlaitos.

Tarkoituksenani on tuoda esiin niitä positiivisia puolia mitä haastateltavat ovat huomanneet korostuvan omissa työskentelytavoissaan ja tunnistavat, että ne johtavat juurensa heidän teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksestaan. Haastateltavien oli haastavaa erotella omaa osaamistaan sen mukaan, millaiset toimintamallit johtaisivat juurensa koulutuksesta, mutta pienen mietinnän jälkeen hakemiani ominaisuuksia alkoi nousta esiin. Kaikkien haastateltavien kohdalla esiin nousi kolme yhdistävää tekijää, jotka ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa.

Ensimmäinen yhdistävä tekijä oli kyky hahmottaa teatteriesitystä kokonaisuutena sekä ymmärrys eri osa-alueista ja työtehtävistä, mitä tarvitaan teatteriesityksen tuottamiseen aina ensimmäisistä lukuhar-

joituksista viimeiseen näytökseen asti. Toinen oli hyvät ryhmätyöskentelytaidot ja kyky toimia erilaisissa ryhmissä. Kolmas yhdistävä tekijä oli näyttelijän ammatin monipuolinen hahmottaminen ja kyky nähdä erilaisia tapoja tuottaa esitys, muutakin kuin pelkästään valmiin näytelmätekstin siirtäminen lavalle teatterisalissa. Tarkastelen edellä mainittuja ominaisuuksia omissa alaluvuissaan, jotta pystyn avaamaan niiden merkityksiä paremmin.

5.1.1 Kyky hahmottaa kokonaisuutta

Kyky hahmottaa teatteriesitystä kokonaisuutena ja ymmärrys sen eri osa-alueista. Tämä oli asia, minkä myös itse olen huomannut korostuvat omassa näyttelijäntyössäni. Tietenkin jokaisen hyvän näyttelijän pitäisi osata nähdä itsensä aina osana esityskokonaisuutta. Koen, että minulle on ollut näyttelijänä paljonkin hyötyä siitä, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulukseni kautta tutustuin moniin muihin teatterin osa-alueisiin. Tällaisia osa-alueita oli muun muassa ohjaaminen, valo- ja äänisuunnittelu, tuottaminen, dramaturgia, käsikirjoittaminen ja yleisötyö.

Mä koen että näyttelijäntyötä opettaessa, ei pitäisi opettaa vaan näyttelijäntyötä ja mun mielestä siitä on ihan hirveesti apua että sinä oot katsonut sitäkin työtä eri vinkkeleistä. Sinä tiedät mitä ohjaaminen. Sinä tiedät mitä kaikkea muuta siihen teatterin tekemiseen vaaditaan. (Haastattelu 4, 2016.)

Jo pelkästään harrastajateatterissa pitkään näyttelevälle ihmiselle kehittyy varmasti kyky nähdä teatteriesityksen valmistamisen eri osa-alueet. Olen huomannut omassa tekemisessäni, että kyky parantuu mitä enemmän tekee näyttelijäntyötä. Parhaiten se kehittyy juuri hakeutumalla työskentelemään itse teatterin eri osa-alueiden parissa. Huomaan, että omaa näyttelijäntyötäni on huomattavasti parantanut kyky pelata mahdollisimman hyvin yhteen näiden osa-alueiden kanssa.

5.1.2 Kyky toimia ryhmässä

Toinen teatteri-ilmaisun koulutuksen tuoma etu, josta on hyötyä näyttelijän ammatissa, oli hyvät ryhmätyöskentelytaidot sekä kyky toimia erilaisissa ryhmissä. Ensinnäkin hyvät ryhmätyöskentelytaidot liittyvät vahvasti ensimmäiseen kohtaan eli ymmärrykseen eri teatterin osa-alueista ja siitä, että produktion eri osaset vaativat omat erityistarpeensa. Haastateltava 1 (2016) tiivistä tämän ajatuksen hyvin käytännön tasolla:

Tää on ryhmätyötä ja ryhmän eri osaset valmistuu eri vaiheessa. Että ymmärtää esimerkiksi, jos valosuunnittelu ei ole vielä valmis, kun minä haluaisin täydellisen läpimenon näyttelijänä. Minun olisi helpompi olla ja nyt tuo heitin ei osoitakaan oikeaan paikkaan. Et ehkä semmoista suvaitsevaisuutta ja nöyryyttä siitä, että yhteistä prokkista tässä ollaan tekemässä, ettei siitä tuu semmoista vastakkain asettelua. (Haastattelu 1, 2016)

Vaikka kaupunginteattereissa onkin tietty vakituinen työyhteisö, on vierailevia työntekijöitä myös paljon. Vakituksena näyttelijänäkin tietyssä teatteritalossa toimiessa, työskentelykulttuuri voi muuttua hyvinkin paljon eri produktioiden välillä, johtuen esimerkiksi vierailevien ohjaajien erilaisista ohjaustyyleistä.

Kaikilla on omat työtapansa. Niin sellainen ihmisten lukeminen ja semmoisiin erilaisiin työilmapiireihin ja työmetodeihin sopeutuminen on ainakin semmoinen asia, että pystyy jotenkin nopeesti omaksumaan, että nyt on tämmönen työ ja tämmönen työporukka ja tämmöset energiat ryhmässä on. (Haastattelu 2, 2016).

Edellä mainittu sopeutuminen eri työkulttuureihin ja erilaisiin vaihtuviin ryhmätyöskentelytapoihin, tuli minulle kouluaikana hyvinkin tutuksi. Kouluaikana työskentelin hyvinkin erilaisten ja eri lähtökohdista tulevien ihmisten kanssa. Työskentelytilanteet vaativat aitoa ryhmän kuuntelua ja oman toiminnan muovaamista ryhmää palvelevaksi. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Omasta mielestäni hyvät ryhmätyötaidot, on hyvän näyttelijäntyön peruspilareita. Ryhmässä toimimista voi harjoittaa missä tahansa ammatissa, mutta koen että teatterialalla omien toimintamallien muokkaaminen ryhmän tarpeen mukaan korostuu erityisesti. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus antoi itselleni hyvin paljon työkaluja myös tunnistaa omia toimintamallejani ryhmässä ja kyvyn reflektoida omaa tekemistäni suhteessa ryhmään.

5.1.3 Näyttelijän ammatin monipuolinen hahmottaminen

Kolmas koulutuksen tuoma etu näyttelijän ammatissa, on näyttelijän ammatin monipuolinen hahmottaminen ja kyky nähdä erilaisia tapoja tuottaa esitys, muutakin kuin pelkästään valmiin näytelmätekstin siirtäminen lavalle teatterisalissa. Viittasinkin tähän jo kappaleessa 3.4, jossa toin esiin teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen tuomia etuja näyttelijäntyöhön mutta pohdin tässä alaluvussa aihetta lisää. Saana Lavaste tuo teoksessa Avoim näyttämö – käsikirja teatterin uudistajille (2015) esiin, että ammattiteattereiden rakenteet ovat pakostakin muuttumassa tulevaisuudessa. Tähän syynä on tiukentuva taloustilanne, mutta muita syitä on esimerkiksi uusien yleisöjen tavoittaminen sekä joltakin osin vanhentuneet työnkuvat ja toimintatavat. (Lavaste, Rautavuoma & Sirén 2015, 17-18.) Haastateltavistani kaksi uskoivat,

että tulevaisuudessa näyttelijän ammattikuva saattaa tulla kokemaan muutoksia kaupunginteattereissa ja ammatin monipuolisesta näkemisestä on tällöin hyötyä

Joo siihenhän ollaan varmaan menossa, että toi koko valtionosuusteatterijärjestelmä on suuren muutoksen edessä. Se että joudutaan keksimään uusia rahoitusmalleja, uusia yhteistyömalleja tai siis saadaan. Siihen taloudellinen tilanne ajaa mut se ei ole pelkästään huono asia (Haastattelu 2, 2016.)

Kun työ maailmaa muuttuu koko ajan ja hyvin paljon tehdään tämmösiä devising -tyyppiä prosesseja, joissa ammatinäyttelijät itse rakentaa tekstejä, etsii aiheita, rakentaa dramaturgiaa. Minä näen, että sitä se tulee olemaan osittain myös tulevaisuudessa. Kaikki se mitä siellä opinnoissa käydään, tukee sitä mikä on näyttelijän ammatti-identiteetti tulevaisuudessa (Haastattelu 4, 2016.)

Uskon, että myös yliopistotason näyttelijäntyön koulutus on reagoimassa näihin teatterikentän muutoksiin suunnitellessaan tulevia opetussuunnitelmiaan. Haluan uskoa, että yliopistotason näyttelijäkoulutuksesta valmistuu vuosittain ihmisiä, jotka näkevät muutoksen myös positiivisessa valossa. Toinen konkreettinen esimerkiksi, minkä kaksi haastateltavaani nostivat esiin, oli ammattiteattereiden yhä suurempi panostus yleisötyöhön. Yleisötyö tarkoittaa väylää, jossa tapahtuu taidetoimintaa teatterin ja yleisön välillä. Sen tavoitteena on luoda katsojalle syvempiä ja monipuolisempia taidekokemuksia. (Lavaste, Rautavuoma & Sirén 2015, 120.) Käytännössä tämä voi tarkoittaa erilaisten työpajojen järjestämistä yleisölle, jossa käsitellään syvemmin esitysten teemoja sekä erilaisia tapoja, joilla tuoda teatterin arkea lähemmäs katsojaa. Näitä voi olla esimerkiksi taitelijatapaamiset, joissa katsojat pääsevät tutustumaan lähemmin teatterin eri ammatteihin. Olen myös itse huomannut kuinka jo nyt sekä suuret, että pienet teatteritalot ovat aloittaneet kehittämään omia strategioitaan yleisötyön kohdalla.

Haastateltava 4 (2016) toi esiin, että teatterit voivat nähdä voimavarana näyttelijän, joka pystyy esimerkiksi suorittamaan myös yleisötyötä. Se on myös taloudellisesti kannattavaa, kun näyttelijä voi esimerkiksi esiintyä esityksessä ja sen jälkeen pitää esitykseen liittyvän työpajan. Näyttelijän työnkuva varmasti monipuolistuu ja työelämässä todennäköisesti arvostetaan myös tulevaisuudessa näyttelijöitä, jotka ovat valmiita kohtaamaan yleisön ja tekemään muuta työtä näyttelijäntyön lisäksi. Yksinkertaistettuna tulevaisuudessa varmasti korostuu yhä enemmän näyttelijän ammatissa moniammatillisuus.

5.2 Milloin teatteri-ilmaisun ohjaajasta tulee ammatti-näyttelijä?

Teatterin työkentällä olen kohdannut monesti saman ristiriidan, kuinka esittelen itseni. Esittelenkö itseni valmistuvana teatteri-ilmaisun ohjaajana, näyttelijänä vai molempina. Jos minulla on kertynyt meriittejä

näyttelijänä, niin paljon että minut on pyydetty esimerkiksi työhaastatteluun näyttelijän työpaikasta ammattiteatteriin, voinko kutsua itseäni näyttelijäksi? Voiko näyttelijäksi kutsua kuka tahansa, joka toimii näyttelijänä ammattiteatterissa? Mitä eroa on sitten näyttelijällä ja ammattinäyttelijällä? Haastateltavistani kaikki myönsivät, että edellä mainitut ajatukset pyörivät hyvinkin usein mielessä vielä työelämässäkin ja varsinkin näyttelijänuran alussa. Heistä kaikki kokivat, että näyttelijäksi voi kutsua itseään henkilö, joka tekee töitä näyttelijänä ja ansaitsee siitä elantonsa. (Haastatteluaineistot, 2016.)

Jos putkimies tekee näyttelijäntöitä teatterissa, niin hän on siinä teatterissa näyttelijänä, vaikka hän olisikin putkimies koulutukseltaan. (Haastattelu 1, 2016.)

Kyllä mä niin kauan kun mä teen töitä näyttelijänä niin kutsun tietenkin itseäni näyttelijäksi, mutta jos mä nyt jäisin työttömäksi niin sit mä en enää tiedä miksi mä kutsuisin itseäni. Kutsuisinko mä itseäni teatteri-ilmaisun ohjaajaksi vai näyttelijäksi vai miksikä. Kaikeksi yhtä aikaa. (Haastattelu 2, 2016.)

Milloin näyttelijästä tulee sitten ammattilainen eli ammattinäyttelijä? Sinänsä kysymys on loppujen lopuksi vain termeistä. Teatterialan työkentällä olen huomannut, että oikean ammattinimikkeen käyttäminen itsestään on eräänlainen ”kirjoittamaton sääntö”, jota rikkomalla voit saada paljonkin kyräileviä katseita. Esimerkiksi, jos teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksen saanut kutsuu itseään näyttelijäksi, voi korkeakoulutettu näyttelijä kokea tämän vääryytenä omaa ammattiylpeyttään kohtaan. Suomalaiseen identiteettiin kuuluu myös ajatus siitä, että koulutus luo ammattitaidon tiettyyn ammattiin. Yleinen ajatus on, että hyväksyminen tietyn ammattinimikkeen käyttämiseen tulee ulkopuolelta, joko koulutuksen tai ammattiliittoon hyväksymisen mukaan. Suomessa näyttelijöiden ammattiliitto on Suomen Näyttelijäliitto.

Yleinen ajatus teatterikentällä onkin, että näyttelijäliiton jäsenellä on oikeus kutsua itseään ammattinäyttelijäksi. Sinänsä ymmärrän tämän ajatuksen, koska liiton jäseneksi pääsemiselle on asetettu tiettyjä ehtoja. Näyttelijäliiton jäseneksi voidaan hyväksyä henkilö, joka on suorittanut näyttelijäntyön koulutuksen, joko Teatterikorkeakoulussa tai Tampereen näyttelijäntyönlaitoksella. Vaihtoehtoisesti jäsenyyteen oikeuttaa vastaava koulutus ulkomailla tai valmistuminen Sibelius-Akatemian oopperalaulajan koulutusohjelmasta. Koulutuksen lisäksi ehtona on työskentely päätoimisesti ammatissa. (Näyttelijäliitto 2016.) Edellä mainittujen koulutusten lisäksi jäseneksi voi päästä koejäsenyyden kautta. Koejäsenyyttä voi hakea näyttelijä, joka on toiminut vähintään kaksi vuotta näyttelijän ammatissa tai näyttelijäharjoittelijana ammattiteatterissa. Koejäsenyys kestää vähintään neljä vuotta. Ehtona varsinaiseksi jäseneksi on kuusi vuotta ammatissa työskentelyä. (Näyttelijäliitto 2016.) Mielestäni nämä luvut ovat perusteltuja

ja suhteellisia näyttelijän kohdalla, joka ei ole suorittanut jäsenyyteen vaadittua koulutusta, koska esimerkiksi yliopistotason näyttelijänkoulutus kestää Suomessa viisi vuotta.

Näyttelijäliiton yhteensä 1906 jäsenestä noin 30 henkilöllä on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus (Vesajoki, 2016). Haastateltavistani vain haastateltava 1 (2016) oli näyttelijäliiton varsinainen jäsen. Hän kertoi, että koulutuksestaan huolimatta hänen on mielestään kyettäväkin kutsumaan itseään ammattinäyttelijäksi, koska se on asia, joka on paperilla mustaa valkoisella. Muut kolme haastateltavaa kuuluivat toiseen ammattiliittoon (Haastatteluaineistot, 2016). Kysyessäni näiltä kolmelta muulta haastateltavalta, kokivatko he itsensä ammatti-näyttelijäksi, oli suhtautuminen hyvinkin ristiriitaista. Haastateltava 4 (2016) koki, että voi kutsua itseään ammattinäyttelijäksi, koska hänen työkokemuksensa vapaissa ammattiryhmissä sekä ammattiteatterissa riittää siihen.

Kaksi muuta haastateltavaa kokivat, että Suomen Näyttelijäliiton jäsenyys voisi olla yksi merkittävä tekijä, jonka jälkeen he uskaltaisivat kutsua itseään ammattinäyttelijäksi. Toki he uskoivat, että vaikka määrittäminen niin ikään ulkopuolelta, tulee suurin muutos tapahtumaan omassa suhtautumisessa omaan työhön. Heidän oli vaikea määritellä, kuinka kauan se ottaa aikaa ja mielestäni kysymyksessä onkin asia, minkä kaikki kokevat yksilöllisesti. (Haastatteluaineistot, 2016.) Tämä oli nähtävissä jo nyt haastateltavienkin välillä heidän eroavissa asenteissaan. Haastateltava 2 ja Haastateltava 4 (2016) toivat esiin myös, ettei Näyttelijäliiton täysijäsenyys ja koulutus ole välttämättä ainoa määritelmä joka osoittaa, että henkilö on ammattinäyttelijä. Haastateltavani kertoivat tuntevansa monia kollegoita, joilla ei ole varsinaista näyttelijän korkeakoulututkintoa tai liiton jäsenyyttä mutta haastateltavat ehdottomasti määrittelevät heidät ammattinäyttelijöiksi.

Meidän teatterissa on tosi monenlaisia ammattinäyttelijöitä. On kouluttautumattomia näyttelijöitä, jotka ovat muuttuneet ammattinäyttelijöiksi jossain vaiheessa uraa mut sitä ei voi sanoa, että missä vaiheessa kukin on muuttunut ammattilaiseksi, sen näkee vaan siinä tekemällä. (Haastattelu 4, 2016.)

Minulla on vastaavanlainen kokemus asiasta. Olen tavannut useita niin sanotusti ”itseoppineita” näyttelijöitä ja nähtyäni heidän työskentelyään, kutsun heitä ammattinäyttelijöiksi.

5.3 Mitä on ammattimaisuus?

Tärkeimpään rooliin näyttelijän ammattimaisuutta määritellessä nousee esiin kuitenkin itse varsinainen työ. Kuinka sinä olet sitä tehnyt ja kuinka kauan olet toiminut varsinaisesti näyttelijän ammatissa? Mitä

sitten tarkoittaa ammattilaisuus näyttelijän ammatissa minulle? Se on mielestäni eri asia kuin ainoastaan se, että toimit näyttelijänä ammattiteatterissa tai, että sinulla on näyttelijän koulutus. Ammattimaiseen näyttelijäntyöhön liittyy vahvasti näyttelijäntönnön tekniikan hallitseminen, mutta sekään ei vielä riitä mielestäni tarpeeksi määrittelemään sitä. Tähänastisen näyttelijäntönnön kokemuksen perusteella tiivistäisin itse ammattimaisuuden seuraavaan lauseeseen:

Ammattimaisuus näyttelijäntönnössä ei ole sitä, kuinka varma olet, vaan sitä kuinka hyvin siedät epävarmuutta. (Oppimispäiväkirja 2016).

Myös kaikki haastateltavani olivat samaa mieltä kanssani edellisestä ajatuksesta ja tunnistivat sen kuvaavan hyvin työtään (Haastatteluaaineistot, 2016). Epävarmuuden sietäminen liittyy siihen, että näyttelijä on jatkuvasti tilanteessa, jossa hänen on toimittava vaistojaensa varassa, sillä muutos on jatkuvasti läsnä. Jokaisessa uudessa produktiossa, jokaisessa roolissa, jokaisessa harjoituksessa ja jopa jokaisessa esityksessä. Epävarmuus saatetaan kokea negatiivisena käsitteenä, mutta ammattilaisuus on myös sitä, että oppii näkemään sen voimavarana ja nauttimaan siitä. Epävarmuus on merkki siitä, että haluat onnistua ja tehdä parhaasi. (Oppimispäiväkirja, 2016.)

Jos näyttelijä muuttuu totutusta kohti tottumaton, on hän tuomittu epäonnistumaan. Vaikka uusi asia ei olisi hyvin tehty, saattaa se johtaa onnistuneempaan tekemiseen, joka on paljon parempaa kuin tekeminen ennen epäonnistumista. (Rantala 1988, 222 [Hethmon].) Vaikka epävarmuus on näyttelijäntönnössä aina läsnä, kokemus auttaa käsittelemään sitä. Haastatteluaaineiston sekä oman työharjoittelun oppimispäiväkirjan pohjalta nousi esiin kolme yhdistävää asiaa, jotka mielestäni auttavat epävarmuuden sietämisessä. Nämä tekijät ovat omasta mielestäni keskeisempiä tekijöitä näyttelijän ammatin suorittamisessa. Ne ovat rutiini, itsetunto ja jatkuva halu kehittyä. (Haastatteluaaineistot, 2016; Oppimispäiväkirja, 2016.) Nämä kolme asiaa ovat vahvasti riippuvaisia toisistaan, mutta pohdin niitä itsenäisinä tekijöinä.

5.2.1 Rutiini

Vaikka näyttelijän harjoitustyöstä suurin osa menee sietäessä työn keskeneräisyyttä, on työskentelyyn löydettävä tietynlainen rutiininomaisuus. Myös haastateltavat korostivat, että yksi muutos minkä he pysyvät nimeämään merkittäväksi ammatilliseksi kasvuksi, teatteri-ilmaisun ohjaajan opintojen aikaisen ja nykyisen näyttelijäntönnön välillä, on rutiinin löytäminen työskentelyyn (Haastatteluaaineistot, 2016). Mitä rutiini sitten tarkoittaa? Se ei ole työn suorittamista, vaikka näyttelijän pitääkin toistaa tietyt asiat samalla tavalla esityksessä. Näyttelijän ammatillisen rutiinin voi jakaa kahteen osaan: työnhallintaan liittyvään

rutiiniin sekä näyttelijäntyölliseen rutiiniin. Työhallintaan liittyvään rutiiniin liittyy muun muassa kyky aikatauluttaa työnteke suhteessa siviilielämään.

Sitten kun siitä tulee ammatti niin sitten sun pitää osata myös asettaa rajat sille, että mikään harrastus ei voi viedä sun elämääs. Eihän kukaan käy punttisalillakaan 16h/päivässä putkeen. Mun mielestä se tulee myös iän myötä. Sä rupeet tavallaan fokuoimaan sitä hommaa sillä tavalla et semmonen turha venkoilu ja energian kohdistaminen väärään paikkaan vähenee. (Haastattelu 3, 2016.)

Lisäksi siihen liittyy tietty teatterin aikataulurytmin omaksuminen. Ammattiteattereissa työajat ovat hyvin epäsäännölliset. Yleensä tehdään kaksiosaista päivää, joka tarkoittaa aamu sekä iltaharjoituksia.

Esityksiä on myös aina viikonloppuillaisin. Työharjoittelussa työskennellessäni näyttelijänä huomasin, että tämä työhallintaan liittyvän rutiini omaksuminen, nousi erittäin tärkeäksi työhyvinvoinnin kannalta. (Oppimispäiväkirja, 2016). Työhallintaan liittyy myös tiettyjen konventioiden omaksuminen, jotka ovat laitosteatteissa melko samankaltaisia. Aina saattaa olla toki työpaikkakohtaisia erityispiirteitä. Konventio on ikään kuin hiljaista tietoa työtavoista ja teatterin tuotantorakenteesta. Siitä miten harjoitus- ja esitysprosessi etenee ja kuka on vastuussa mistäkin osa-alueesta. (Lavaste, Rautavuoma & Sirén 2015, 36.)

Toinen rutiinin osista on näyttelijäntyöllinen rutiini. Näyttelijäntyöllisen rutiinin voi jakaa ammattiteatterissa vielä sekä harjoitusrutiiniin, että esitysrutiiniin. Harjoitusrutiiniin liittyy muun muassa tietynlainen opittu tapa lähteä tutustumaan näytelmätekstiin, roolihahmoon ja muihin näytelmän vaatimiin asioihin, esimerkiksi näytelmän sisältämiin lauluihin. Lisäksi se tarkoittaa rutiinia roolihahmon rakentamisessa suhteessa harjoitusaikatauluun. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, milloin alkaa lyödä tiettyjä valintoja lukkoon roolihahmon kohdalla, kun hahmottaa miten harjoituskausi rakentuu ajallisesti. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Esitysrutiiniin kuuluu tietyn luottamuksen saaminen siihen, että pystyy näytellessään toistaa harjoitellun asian joka kerta samalla tavalla, mutta aina ikään kuin tuoreesti. Jokainen esitys on kuitenkin aina oma matkansa, mutta aidolla läsnäololla pystyt samaan aikaan altistumaan näytelmän hetkille, jotka kehittyvät omia ratojaan (Mamet 2002, 42). Näyttelijän on esityksestä toiseen tehtävä luova hyppy näytelmän maailmaan. Näyttelijän ammattitaito on hänen ainoa benji-köytensä, jonka vaaraan hän laskee kaiken. Ammattitaito on kokemuksellista tietoa, joka ohjaa toimimaan näytelmän tilanteissa (Lavaste, Rautavuoma & Sirén 2015, 48.) Esitys- ja harjoitusrutiiniin liittyy molempiin myös vahvasti kyky reflektoida omaa näyttelijäntyötään. Myös haastateltavani kokivat, että kyky reflektoida omaa työtään on kehittynyt itse näyttelijän ammatissa toimisen kautta.

Ei oo varaa jäädä liikaa märehtimään, jos kokee tehneensä vaikka jonkun virheen tai kokee et ei pystynyt tekemään parastaan jossain jutussa. Ei oo varaa jäädä liikaa miettimään semmoisia, että nappaa siitä sen mitä siitä voi napata seuraavia juttuja varten ja sit siirtyy eteenpäin. (Haastattelu 2, 2016.)

Mä pystyn purkamaan sitä kokemusta siinä lavalla ollessa pienempiin tekijöihin, pureutumaan johonkin tiettyyn, pyörimään eri näkökulmista sen ympärillä ja kehittämään itseäni niin siinä hetkessä ollessa sekä myös koko kaaren suhteen. Se on sitä oikeeta työskentelyä ja se on sitä ammattimaisuutta. (Haastateltava 3, 2016.)

Osa rutiiniin liittyvää ammattitaitoa on myös se, että osaa muuttaa sitä tarvittaessa. Myös rutiinin tärkeys korostuu eri produktioissa, koska jokainen produktio ammattiteatterissa, on oma ainutlaatuinen prosessinsa. Rutiini on ikään kuin on kokemuksen tuomaa varmuutta, se on ikään kuin näyttelijäntyön instrumentin eli oman itsensä perusteellisempaa haltuunottoa, joka päivä vain paremmin. (Rantala 1988, 226 [Hethmon]).

5.2.2 Itsetunto

Itsetunto on näyttelijälle samaan aikaan sekä voimavara, että asia joka estää eniten hänen työskentelyään. Voitaisiin myös puhua itsetuntemuksesta, koska kyse on pitkälti siitä, että näyttelijä tuntee itsensä omine heikkouksineen ja vahvuuksineen. Kun itsetuntemus on hyvää, näyttelijä tuntee omat vahvuutensa ja uskaltaa luottaa omaan kykyyn tehdä valintoja näyttämötilanteessa. Hän ei estä itseään, oppii käsittelemään työssään epävarmuutta ja osaa kääntää epämurkavat tilanteet kotoisaksi. (Mamet 2002, 28). Näyttelijän ammatti on itsetunnon kannalta hyvin paradoksaalinen. Samaa aikaan sinun pitää luottaa itseesi ja omiin kykyihisi, mutta taas samaan aikaan pitäisi olla liikaa kontrolloimatta tilanteita ja antautua näytelmän maailman vietäväksi. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Itsetuntoon ja siihen liittyvään epävarmuuteen voi auttaa huomion kääntäminen itsestään kohti näytelmää. Mitä enemmän huomiosi kiinnittyy itseesi, sitä vähemmän huomaamisen arvoinen olet (Mamet 2002, 119). Haastateltava 1 (2016) tiivistä tämän saman ajatuksen hyvin:

Selkeimpänä muutoksena koen teatterikäsitykseni muutoksen näyttelijäkeskeisestä esitysteos- ja kokonaisuuskeskeiseksi, eli tavallaan perspektiivi on muuttunut. En ajattele miten minun roolihenkilöni erottuisi edukseen, vaan miten palvelisin kokonaisuutta. (Haastattelu 1, 2016)

Itsetuntoon liittyy vahvasti myös, että sinun täytyy olla näyttelijänä itsenäinen. Se tarkoittaa luottamusta toimia omien vaistojensa varassa ja myös uskomista omiin ideoihinsa. Itsenäisyyttä voi estää esimerkiksi näytelmän harjoituskaudella se, että haet koko ajan hyväksyntää omalle tekemisellesi. Saatat turvautua koko ajan ohjaajaan ja pyydät ikään kuin lupaa tehdä asioita. Itsenäinen näyttelijä pyrkii tarjoamaan itsensä kautta parasta vaihtoehtoa ohjaajalle, palvellakseen näytelmää eikä yritä vain yrittääkseen tehdä

ohjaajaa tyytyväiseksi. Omassa työharjoittelussani huomasin sortuvani tähän useasti. Luulen sen johtuneen myös suorituspaineista, mitä kerääntyi siitä syystä, että sain työskennellä ammattiteatterissa ja halusin onnistua työssäni. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Näyttelijän työtä ei voi kuitenkaan suorittaa, se ei ole osa mitään teollista ponnistusta. (Mamet 2002, 28). Itsenäisyys on vilpittömiä halua tehdä työnsä hyvin, eikä vain työn hyvin suorittamista.

5.2.3 Jatkuva halu kehittyä

Ammattimaisuus on myös sitä, että myöntää että minä en oo koskaan valmis (Haastattelu 4, 2016).

Näyttelijän ammattimaisuuteen liittyy se, että näyttelijän on hyväksyttävä, ettei hän voi koskaan tulla työssään valmiiksi. Luovaan työhön kuuluu se, että olet jatkuvassa muutoksessa. Näyttelijä kasvaa ja muuttuu jatkuvasti ihmisenä ja sitä kautta myös näyttelijänä. On hyväksyttävä tuo muutos, joka johtaa aina epävarmuuteen. Jos näyttelijä ei uskalla kohdata kasvun tuomaa muutosta yhä uudelleen ja uudelleen, hän taantuu ja alkaa pahimmassa tapauksessa toistaa ja matkia itseään. (Hethmon 1966, 31). Näyttelijäntyössä puhutaan usein negatiiviseen sävyyn maneeereista. Maneerit voivat olla ikään kuin tempuja, joilla tiedät vetoavasi yleisön tunteisiin. Maneerin ainoa haitta on siinä, että luotat niihin niiden itsensä takia (Weston 1999, 94.) Mielestäni, jos jostain mitä näyttelijä tekee näyttämöllä, tulee itsetar koitus, se menettää merkityksensä. Jatkuva epävarmuus onkin näyttelijän paras tapa kehittyä. Näyttelijän haavoittuvaisuus juuri vapauttaa hänen tekemistään (Cohen 1986, 42). Omiin ”toimiviin” maneeereihin turvautuminen on vain merkki siitä, että olet omalla mukavuusalueella.

Näyttelijä, joka on jatkuvasti varma ja jolla on ratkaisu joka asiaan, niin se temppupussi on aika nopeasti käyty läpi. Näyttelijällä ei oo muuta vaihtoehtoa, kun vaihtaa kaupunkia ja mennä uuteen kaupunkiin missä on katsojille uusi. (Haastattelu 1, 2016.)

Jatkuva kehittyminen on siis välttämättömyys näyttelijän ammatissa, koska se palvelee myös yleisöä. Kehitystä voi tapahtua niin, että jokaisessa produktiossa pyrit menemään pois omalta mukavuusalueeltasi. Sen lisäksi, että jatkuva kehittyminen on itsensä haastamista omassa työssään, on se myös mielestäni omien heikkouksien ja konkreettisten fyysisten taitojen kehittämistä. Tällaisia taitoja voivat olla esimerkiksi äänenkäyttö, laulu, tanssi, akrobatia. Olen itse oppinut, että produktion harjoitukset on aina helpompi aloittaa niin, että voin kertoa ohjaajalle mitä osaat, kuin että mitä en osaa (Oppimispäiväkirja, 2016). Näyttelijän on viljeltävä sinnikkyyttä oppia uusia taitoja. Niistä hän saa uutta mielihyvää työhönsä ja niiden oppiminen viljelee myös nöyryyttä ja rauhaa työhön. Voi sanoa itsellensä olevansa hyvä

taidossa, jota voi mitata. (Mamet 2002, 128.) Niin kauan, kun tämä taito on sinulle kyky palvella produktiota, eikä vain itsetarkoitus esitellä omaa osaamistasi, olet ammattimaisella polulla.

Myös tasaisin väliajoin lisäkouluttautuminen on näyttelijälle hyödyksi. Suomessa lisäkouluttautumista tarjoavat eri tahojen järjestämät yksittäiset kurssit. Kursseja ammattinäyttelijöille järjestää Näyttelijäliiton alaisuudessa toimiva Ilmaisuverstas ry. Ilmaisuverstas tarjoaa ammattinäyttelijöille suunnattua kurssitoimintaa ja pyrkii kehittämään suomalaista ammattinäyttelijöiden kenttää. (Ilmaisuverstas 2016.) Myös haastateltavani korostivat, että kouluttautuminen on näyttelijän ammatissa tärkeää (Haastatteluaineistot, 2016). Koen, että jos tulen työllistymään tulevaisuudessa näyttelijän ammatissa, pitää minun kouluttautua ja kehittyä myös omasta pohjakoulutuksestani johtuen. Koska minulla ei ole näyttelijän pohjakoulutusta, voin vain työn kautta tietää, missä osa-alueilla tarvitsen näyttelijänä lisäkoulutusta. (Oppimispäiväkirja, 2016.) Kouluttautumisen pitäisikin lähteä omasta tarpeesta.

Pitkään ammatissa olleelle näyttelijälle voi olla haastavaa löytää oikea suhtautumisen lisäkoulutukseen. Ennen kaikkea sen voi nähdä mittelonä itseään ja omaa ammattitaitoaan kohtaan. Tärkein motivaatio kouluttautumiseen pitäisi olla, oman luovuuden haastaminen (Rantala 1988, 225.) Haastateltava 1 (2016) toi esiin, että ammattiteatterissa työskentelevälle näyttelijälle kouluttautuminen voi olla haastavaa aikataulullisista syistä. Hän koki, että jokainen uusi ohjaaja ja työryhmä, on aina omaa kouluttautumista. Lisäksi yksi tapa haastaa omaa luovuuttaan on vaihtaa ajoittain myös työpaikkaa. Vaikka näyttelijän kehityksessä korostuukin oman mukavuusalueen ulkopuolelle meneminen, on mielestäni tärkeää myös kuunnella itseään. Mielestäni on tärkeää hahmottaa juuri omat tarpeensa kehittyä ja keskittyä myös vahvistamaan omia vahvuuksiaan. On hyvä oppia haluamaan asioita, joita pystyy antamaan itselleen (Mamet 2002, 127). Näyttelijän pitää pyrkiä kehittymään asioissa, joissa hän aidosti haluaa itse kehittyä. Se on hedelmällisempi lähtökohta, kuin vain kuvitella että hänen ”pitäisi” kehittyä jossain asiassa (Oppimispäiväkirja, 2016.)

5.4 Näyttelijän ammatti-identiteetin muodostuminen

Näyttelijän ammatti on kahdella tavalla elämäntapa-ammatti. Ensinnäkin, jos toimit esimerkiksi ammattiteatterissa näyttelijänä, joudut helposti sovittamaan kaiken muun elämän töittesi mukaan, koska työajat ovat epäsäännölliset. Toiseksi näyttelijä prosessoi työtään jatkuvasti myös vapaa-ajalla. Jos teet näytte-

lijän työtä, sinulle kehittyy ennen pitkään myös ammatillinen näyttelijä-identiteetti. Näyttelijän-identiteetin kehittyminen määrittelee vahvasti myös ammatillista kasvua (Stenström, Eteläpelto & Miettinen 1993, 31).

Marja-Leena Stenström määrittelee teoksessa *Ammattitaito ja ammatillinen kasvu*, ammatti-identiteetille määrittymiselle kolme kriteeriä:

1. Ammatin johon yksilö samaistuu, on oltava tunnistettu, selkiytynyt yhteiskunnalliselta merkitykseltään, tavoitteiltaan, tehtäviltään, vastuultaan ja velvollisuuksiltaan.
2. Ammatilla on oltava ominaisuuksia ja piirteitä, joiden avulla se erottuu muista ammateista
3. Identiteetin muodostuminen perustuu samaistumiseen, jonka pohjana on työntekijänä subjektiivinen käsitys ammatistaan. Ammatti-identiteetin muodostumisen selkiytyminen edellyttää työntekijän, minä kuvan selkiytymistä. (Stenström, Eteläpelto & Miettinen 1993, 37.)

Sinänsä nämä edellä mainitut kriteerit määrittävät, mitä ammatti-identiteetin omaksuminen on käytännön työn tasolla, mutta mielestäni näyttelijän ammatti-identiteetti on jotain vielä enemmän kuin se, että näyttelijä hahmottaa työn vaatimukset ja osaa täyttää ne. Se on jotain vielä henkilökohtaisempaa.

Yleisesti identiteetti jaetaan automaattisesti kahteen osaan, jotka ovat persoonallinen identiteetti ja sosiaalinen identiteetti. Persoonalliseen identiteettiin kuuluu yksilöllisten kokemusten omaaminen ja reflektointi. Sosiaalinen identiteetti taas määrittelee eri roolejamme sosiaalisissa tilanteissa. (Houni 2000, 37 [Stevens 1996].) Mielestäni nämä molemmat osat korostuvat myös näyttelijän ammatissa. Näyttelijä käyttää persoonallista identiteettiään ja omaa henkilökohtaista kokemusmaailmaansa omassa työskentelyssään ja roolityön rakentamisessa. Sosiaalinen identiteetti liittyy näyttelijän ammatissa toimimiseen kollegana ja teatterin työntekijänä. Sosiaalinen identiteetti on vahvasti suhteessa myös näyttelijän julkisuuskuvaan sekä yleisöön, sillä näyttelijän ammatilla ei ole elinmahdollisuutta ilman yleisöä (Houni 2000, 154 [Lepistö 1991].)

Haastatteluaineistoni pohjalta näyttelijän ammatti-identiteetin voisi määritellä tarkoittavan sitä, että toteuttaisivat näyttelijäntyötä joka tapauksessa, mutta sinulla on niin suuri vilpittömyys ja tarve tehdä sitä, että teet sitä ammatiksesi. (Haastatteluaineistot, 2016). Voiko näyttelijän ammatti-identiteettiä ja näyttelijän henkilökohtaista siviili-identiteettiä sitten erottaa toisistaan? Oma kokemukseni on, että näyttelijäntyö on siinä mielessä elämäntapa-ammatti, että siihen liittyy myös valinta identiteettien sekoittumisesta keskenään. Haastateltava 2 ja Haastateltava 3 (2016) kokivat, että he pystyvät erottamaan ne. He

kokivat, että se on elinehto työssä jaksamiselle. Haastateltava 1 ja Haastateltava 4 (2016) kokivat, ettei heillä ole ehkä tarvettakaan erottaa niitä keskenään.

Teen työtä jota rakastan ja jossa saan myös olla oma itseni ja jopa etsiä itseäni. Jokaisessa roolissa on osa minua ja minäkin voisin olla siviilissä mitä vain, mutta tietynlainen oleminen on luontevaa ja tietynlainen ei niin luontevaa. (Haastattelu 4, 2016)

En tiedä tarvitseeko niitä edes erottaa? En ajattele tietoisesti olevani jossain näyttelijän "roolissa" tai statuksessa, varsinkaan silloin kun en ole töissä. Mikä tahansa ammatti varmasti muokkaa ihmisen identiteettiä, mutta en erityisesti tuo julki omaa ammattiani. (Haastattelu 1, 2016)

Olen huomannut itse, että teatteri määrittää todella paljon omaa elämääni ja sen sisältöä. Tarkastelen maailmaa hyvin paljon teatterityön ja taiteen kautta. Koska en toimi vielä vakituisesti näyttelijän ammatissa, omalla kohdallani en voi puhua kokonaisen näyttelijän ammatti-identiteetin muodostumisesta. Suhteessa tässä kappaleessa tuotuihin seikkoihin, jotka määrittelevät ihmisen ammatti-identiteettiä, koen että minulla on hyvät edellytykset omaksua jonain päivänä kokonainen näyttelijän ammatti-identiteetti.

6 LOPUKSI

Tämä opinnäytetyö osoittaa, että teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus voi tukea näyttelijän ammatillista kasvua ja tuoda monipuolista hyötyä näyttelijän ammatissa toimimiseen. Se tuo myös työskentelyyn ominaisuuksia, joista on hyötyä etenkin tulevaisuudessa näyttelijän ammatissa. Henkilökohtaisesti koen, että tähän asti työskennellessäni näyttelijänä, itselleni on ollut pelkästään hyötyä teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutuksestani. Tärkeintä on suuntautua jo koulutusaikana näyttelijäntyön pariin ja luoda suhdeverkostoja, jolloin myös työllistyminen näyttelijänä saattaa olla helpompaa koulun jälkeen. Teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatillinen kasvu näyttelijäksi etenee hyvin yksilöllisesti eikä se noudata mitään tiettyä kaavaa, joka olisi mitattavissa. Näyttelijän ammatissa selviämiseen tarvitaan ymmärrystä työn vaatimuksista sekä työnantajan sekä yleisön puolelta. Ammattinäyttelijäksi kasvaminen ei ole riippuvainen koulutuksesta ja vaikka ammattimaisuudelle asetettaisiin tiettyjä kriteereitä, on ammattimaisuus jotain, minkä ihminen kokee lopulta parhaiten itse.

Tämän opinnäytetyön kirjoitusprosessi oli hyvin monipuolinen. Aluksi minun oli vaikea löytää, mistä näkökulmasta lähtisin käsittelemään teatteri-ilmaisun ohjaajan urapolkua näyttelijän ammattiin. Lopulta löysin vastauksen oman kokemukseni kautta. Kuvailin omaa työharjoitteluprosessiani adjektiivilla kasvattava. Aloin pohtimaan, mitä todella tarkoittaa ammatillinen kasvu ja kuinka sitä voi määritellä? Olen todella kiitollinen, että sain tämän työn kautta jakaa haastateltavieni kertomukset omasta ammatillisesta kasvustaan näyttelijänä ja heijastaa sitä omaan kokemuspohjaani.

Olen huomannut teatterin parissa työskennellessäni, kuinka lyhyessäkin ajassa itsessäni on tapahtunut merkittävää ammatillista kasvua näyttelijänä. Ammatillinen kasvu on siis jotain, mikä jatkuu koko työuran ajan. Vaikka ajatus siitä, ettet koskaan tule valmiiksi omassa ammatissasi saattaa kuulostaa aluksi ahdistavalta, olen todennut sen juuri olevan suurin motivaatio tehdä ylipäättään teatteria. Kaikki alkaa siitä, että tiedostat itse, kuinka haluat kehittyä näyttelijänä. Selvittääksesi omat tarpeesi, sinun on uskallettava astua myös oman mukavuusalueesi ulkopuolelle. Koen tämän opinnäytetyön avulla oppineeni paljon itsestäni, näyttelijäntyöstä ja siitä millainen on näyttelijän ammatti. Lisäksi opinnäytetyöprosessi loi uskoa siihen, että jonain päivänä olen teatteri-ilmaisun ohjaaja, joka toimii näyttelijän ammatissa.

LÄHTEET

- Anttila, P. 2005. Ilmaisui, Teos, Tekeminen ja TUTKIVA TOIMINTA. Hamina: AKATIIMI Oy.
- Cohen, R. 1986. Näyttelemisen mahti. Suomentanut Maija-Liisa Márton. Tampereen yliopiston näyttelijäntöön koulutusohjelman julkaisuja sarja b 1. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Eskola, J & Suoranta, J 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Hethmon, R 1966. Strasberg at the Actors studio, tape-recorded session. London: Lowe and Brydonen.
- Hirsjärvi, S & Hurme, H 2004. Tutkimus-haastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Houni, P. 2000. Näyttelijäidentiteetti Tulkintoja omaelämäkerrallisista puhenäkökulmista. Teatterikorkeakoulu, näyttelijäntöön laitos. Helsinki. Väitöskirja.
- Kananen, J 2008. Kvali – Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Lavaste, A., Rautaluoma, S. Siren, K. 2015. Avoin näyttämö – Käsikirja teatterin uudistajille. Tampere: Eräsalon Kirjapaino Oy.
- Lepistö, V. 1991. Kuvataiteilija Taidemaailmassa. Tutkijaliiton julkaisusarja 70. Helsinki: Priima-Off-sett.
- Mamet, D. 2002. Tosi ja epätoisi. 2.painos. Suom. Vuokko Kellomäki. Helsinki: Hakapaino.
- Rantala, R-J. 1984. Näyttelijä – Auteur - Näkökulmia Stanislavskilaisuuteen. Teatterikorkeakoulun julkaisusarja n:o 8. Teatterikorkeakoulu Helsinki: Valtionpainatuskeskus.
- Stenström, M-L. 1993. Ammatillisen identiteetin kehittyminen. Teoksessa Eteläpelto, A & Miettinen, R (toim.). Ammatitaito ja ammatillinen kasvu. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen 25-vuotiasjuhla-julkaisu. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Helsinki: Painatuskeskus, 31-45.
- Stevens. R. 1996. Understanding the Self. London: Sage.

Sähköiset lähteet

- Centria-ammattikorkeakoulu. SoleOps- järjestelmä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman opetussuunnitelma 2012-2013. Www-sivu. Saatavissa: https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jSel/tab/tab/sea?koulohj_id=2003842&ryhmtyypp=1&lukuvuosi=2003615&stack=push. Luettu: 20.4.2016
- Centria-ammattikorkeakoulu. SoleOps-järjestelmä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelma. Ryhmän opetusjaksot. 2016. Www-sivu. Saatavissa: https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jOps/tab/tab/sea?ryhma_id=2191797&koulohj_id=2003842&valkiel=fi&stack=push. Luettu: 20.4.2016

Metropolia ammattikorkeakoulu. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman opinto-opas. Ohjelma. 2016. Www-sivu. Saatavissa: <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/33>. Luettu: 20.4.2016

Metropolia Ammattikorkeakoulu. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman opinto-opas. Opetussuunnitelmat. Www-sivu. Saatavissa: <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/33/KE13S1/year/2013>. Luettu: 20.4.2016

Näyttelijäliitto. Ilmaisuverstas. 2016 Www-sivu. Saatavilla: <http://www.nayttelijaliitto.fi/ilmaisuverstas>. Luettu: 5.5.2016

Taideyliopisto. Koulutustarjonta. Teatterikorkeakoulun Näyttelijäntaide. 2016 Www-sivu. Saatavilla <http://www.uniarts.fi/teak/n%C3%A4yttelij%C3%A4ntaiteen-koulutusohjelma>. Luettu: 28.4.2016

Tampereen yliopisto. Näty. 2016. Www-sivu. Saatavissa: <http://naty.uta.fi/>. Luettu: 28.4.2016

Turun Ammattikorkeakoulu. SoleOps -järjestelmä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman opetussuunnitelma 2016-2016. Www-sivu Saatavissa: https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jSel/tab/tab/fet?ryhmtyypp=1&amk_id=2754565&lukuvuosi=2888423&valkiel=fi&koulohj_id=8357295&ryhma_id=13293888. Luettu: 20.4.2016

Turun Ammattikorkeakoulu. SoleOps -järjestelmä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman lukusuunnitelma 2016-2016. Www-sivu Saatavissa: https://ops.turkuamk.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOh-jOps/tab/tab/sea?ryhma_id=13293888&koulohj_id=8357295&valkiel=fi&stack=push. Luettu: 20.4.2016

Haastattelut

Haastateltava 1, Puhelinhaastattelu 1 23.3.2016

Haastateltava 2, Puhelinhaastattelu 2. 24.3.2016

Haastateltava 3, Puhelinhaastattelu 3 27.3.2016

Haastateltava 4, Puhelinhaastattelu 4 22.3.2016

Julkaisemattomat lähteet

Rantala, H. 2016. Oppimispäiväkirja työharjoittelusta

Rantala, H. 2016. Oppimispäiväkirja Centria-ammattikorkeakoulu

Vesajoki, Helena. 2016 Näyttelijäliiton sihteeri. Näyttelijäliitto. Sähköpostikysely 28.4.2016

LIITTEET

Teemahaastattelujen kysymykset:

1.Aika ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoja

- Teatteritausta, josta koet olleen hyötyä, ennen teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusta?
- Olitko opiskellut teatteria aiemmin jossain toisessa koulussa?
- Olitko työskennellyt aiemmin ammattiteatteriproduktioissa, jotka toivat uskottavuutta myöhemmin työllistymisessä?
- Jos olit työskennellyt, kuinka hyvin hahmotit sen avulla näyttelijän ammatti?
- Oletko hakenut TeaKiin tai Nätyyn näyttelijäntyön linjalle?

2.Teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnot:

- Kun hait opiskelemaan teatteri-ilmaisun ohjaajaksi, halusitko koko ajan näyttelijäksi?
- Muuttuiko asenteesi näyttelijänä työllistymiseen koulutuksen aikana?
- Miten näyttelijänä työllistymiseen suhtauduttiin koulussanne?
- Kuinka paljon koulussanne opetettiin näyttelijäntyötä ja millaista opetus oli?
- Koitko, että siitä oli hyötyä näyttelijän ammattitaidon kehityksessä?

3.Työllistyminen ja työelämä

- Mitkä ovat olleet sinun valttikorttisi työllistymisessä?
- Jos ei ajatella pelkästään tio-koulutukseen kuulunutta näyttelijäntyön opetusta, koetko että tio-koulutuksesta on ollut sinulle hyötyä nykyisen ammattisi eli näyttelijän näkökulmasta?
- Voisiko näyttelijällä, jolla on teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutus olla jopa jotain valttikortteja työelämässä?
- Miten koulutukseesi on suhtauduttu työnhaussa? Miten olet esitellyt koulutustasi hakiessasi näyttelijäksi?
- Oletko kokenut avointa tai piilotettua ennakkoluuloja näyttelijän ammattitaitoasi kohtaan joko kollegoilta, ohjaajilta tai työnantajilta? Miltä se on ja miten olet reagoinut siihen?
- Oletko itse kokenut näyttelijänä epävarmuutta johtuen koulutukseesi?

4.Ammatillinen kasvu

- Miksi haluat näyttellä ammatiksesi? Mikä sinut ajaa näyttämölle?
- Miten koet oman ammatillisen kasvusi näyttelijänä työelämässä?
- Jos vertaat työskentelyäsi, ajasta kun aloitit työskentelyn näyttelijänä, aina tähän päivään asti, mitkä ovat selkeimmät muutokset työskentelyssäsi?
- Mitä sinulle tarkoittaa näyttelijän ammatti-identiteetti?
- Kuinka lähellä näyttelijän ammatti-identiteettisi on omaa identiteettiäsi?
- Onko sinun ollut hankala erottaa niitä toisistaan?
- Koetko olevasi ammattinäyttelijä, vaikka sinulla on tio-koulutus?
- Miten itse määrittelet ammattilaisuuden näyttelijän ammatissa?
- Koetko, että näyttelijän on tärkeää välillä lisäkouluttautua työelämän ohella?
- Kun työllistytit ensi kerran laitosteatteeriin, millaisia haasteita koit?
- Koitko suorituspainetta oman paikan lunastamisesta? Haittasivatko ne työskentelyäsi?
- Kuinka olet oppinut käsittelemään näyttelijäntyössäsi epävarmuutta? Entä pettymyksen kokemuksia?
- Kuinka avoimesti näistä asioista voi puhua työyhteisössä?
- Miten kommentoisit väitettä ”Ammattimaisuus näyttelijäntyössä ei ole sitä kuinka varmasti toimit vaan sitä, kuinka hyvin siedät epävarmuutta”?